

**Így élek immár harminc éve:
futva, lebukva, újra körülnézve.
Hallgatódzva: hol, ki zuhant
földre?**

**Fontolgatva: várjak-e még többre?
Szétzilálva minden csupasz bok-
rot,
mert csapda lehet egy kapu, egy
oszlop,
s ha befordultam az utcasarkon,
visszanézve: követnek vajon?
Postámat rendre számon tartva:
hiába várok megint egy lapra?
Kivigyázva látogatóm arcát:
az új vádhoz merről gyűlnek ak-
ták?**

(Lénárd Ödön)

BULÁNYI GYÖRGY

TERÉZ ANYA EMLÉKEZETE...

*Írást ajánlom a testvéri albán nép egészségének, minden lá-
nyának, minden fiának.*

Nehéz nap végén telefon cseng. Felveszem a kagylót. Kedves női hang kér: írjak nekrológot Teréz anyáról. Védekezem: nem az én műfajom, s hogy rendre mondom minden lelkigyakorlatozómnak: kell tudnunk nemet is mondani. Magamban közben megállapítom: nekem még sose sikerült. Végül is kérek 24 óra gondolkodási időt. Elkezd dolgozni az agyam s a szívem. Másnap reggel leülök szövegszerkesztőm elé.

A vájt fülük sejthetik, hogy a címet "koppintotam". Majd másfél száz évvel ezelőtt egy nagykőrösi magyar tanártól kért a Széchenyitől alapított Tudós Társaság nekrológot. Megszületett e kérésből irodalmunk egy gyöngyszeme: a Széchenyi emlékezete. Kései magyar tanárként próbálok most tőlem telhetően - Arany Jánostól is merítve ihletet - emlékezni Teréz anyáról.

Összesen annyit tudok róla, amennyit tudhat hazánkban bárki katolikus erről az albán szerzetesnőről. Egy Balaton-felvidéki kicsiny házban írom e sorokat, ahol nem tudok levenni könyvespolcomról semmit, ami tágíthatná ismereteim róla. Annyit tudok csak, hogy valamikor elment a harmadik világ egyik legszegényebb pontjára, az indiai Kalkuttába. Ott szerzetesnővér-társaival összeszedte az utcákon heverő haldoklókat, azokat házába vitte, s gondoskodott róluk, hogy emberhez méltó körülmények között fejzessék be életüket. Nem tudom, hány és hány esztendőn, vagy évtizeden keresztül tette ezt, amíg annak híre hozzánk, a vasfüggöny mögé is, eljutott.

XXIII. évfolyam 5. szám 2016. május

A Koinónia régebbi számai elérhetők: www.faragoferenc.webnode.hu	
Bulányi Gy. Teréz anya emlékezete	3133
Bulányi Gy. Válaszom Dr. Nagy Bálintnak	3135
Dyp. Könyvajánló...	3137
Rozán E. Drámaajánló...	3139
Dryp. Kerti napló	3140
Máté-Tóth A. Zug	3142
Király I. Adástörvényi megfontolások	3143
Végh Gy. Búcsú a fegyverektől	3145
Merza J. Lélekvarásra...	3146
Garay A. Mit nem mondott el Jézus?	3146
Lénárd Ö. Koncentrált támadás (1.)	3149
Kőszeginé M. Mindennapi kenyerünket...	3156
Hollai K. Az úgynevezett szentségek (1.)	3158
Barcza B. Az emberhalász önvizsgálata (4.)	3158
Bulányi Gy. Egyházrend	3160
Faragó F. Tanyai szilánkok	3162

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

A Bokor közösségek tagjai számára ekkor már nyilvánvaló volt, hogy a jézusi örökség kihagyhatatlan része az irgalom, a rászorulók megsegítése. Több mint negyedszázada foglalmaztuk meg: Jézus tanítványának csak sok lehet a fizetése-jövedelme. Ez azt jelentette számunkra, hogy akármilyen keveset is keresünk, annak legfeljebb 90%-át költhetjük el magunkra, családjunkra. Legalább 10 %-a a szegényeket - mégpedig a legszegényebbeket - illeti, hiszen javainknak mi csak sáfárai vagyunk, azok tulajdonosa a Mennyei Atya. "Isten a szegények részét a gazdagoknál tette le" - tanultuk gyermekkorunkban a hamvai református pap, Tompa Mihály, szép verséből is. Magunkat, a második világban élőket, a gazdagok közé soroltuk - ez a magyarországi GNP-ből, az egy főre eső nemzeti jövedelem dollárösszegéből, nyilvánvaló volt

számunkra. Úgy tudtuk: a harmadik világot kell segítenünk. Azok a testvéreink, akiktől a pártállam elfelejtette elvenni nyugati útlevelüket, "kísibolták" összedobott forintjaikat, s odakint már volt módjuk elküldenüök Teréz anyának. Miért éppen neki? Azért, mert ő látszott számunkra a leghitelesebb személynek azok között, akik a harmadik világ nyomorúságának enyhítésén fáradoztak.

Emlékszem, hogy valamikor megkereste őt egy nyugati forgató csoport, hogy filmet készítsen munkájáról. Teréz anya először tiltakozott művének ilyesfajta propagálása ellen,

aztán imádkozott, s végül is engedett. Let us make something beautiful for God - mondotta, azaz "Csináljunk valami szépet Istenért!"

Hát mi szépet csinált is ez a ki tudja mily kevés iskolai osztályt is végzett, nagyon is kicsi - a szó legmagasztosabb, mert jézusi értelmében vett - nővér, aki beírta nevét, azt hiszem, az emberiség történetébe, s aki életével fél világnak adta tudtára, hogy a világ egyik zugában él egy kicsiny nemzet, az emberiségnek alig fél ezrelékét kitevő nép, az albán, melynek alighanem Szkender bégnél is nagyobb - nem fia, hanem - lánya viseli a Teréz anya nevet. Szkender bég a törökökkel vívott harcokban a kardjáról lett híressé - az ozmán hódítás ellen védekező népek, köztük a mienké körében is. Teréz anya nem a kardjáról, hanem a haldoklókat magához ölelő karjáról lett tiszteltté mindenütt, ahol az Isten szívéből formált emberi szív meg tud dobanni az elesettekért.

Nagy szó, de mégis kimondom: üdvtörténeti távlatban szeretném megragadni Teréz anya életét. Jézus a Golgotán halt meg. Teréz anya - hogy Petőfikkal szóljak: "ágyban s párnák között". Ide kívánczok számomra harmadikul - eszmei ellenfele: Kossuth Lajos megtisztelő szavával - "a legnagyobb magyar", Széchenyi István személye, aki egy nemzet "csinosodásának" szentelte életét, s a végeredmény miatt - forradalom, szabadságharc, annak elbukása s önkényuralom -, és önmagát téve felelőssé a végkifejletért, talán nem is tiszta öntudattal, önkezeléssel vetett véget életének. "Ott essem el én a harc mezején" énekelte a fenti szabadságharcot vállaló és kardot ismerő Petőfi; "Próféta nem veszhet el Jeruzsálemen kívül" - mondta a kardot nem ismerő Jézus. Az egyiket talán kozák katona vágta le, a másikat saját vallásának-nemzetének főpapja juttatta - ugyancsak erőszakos, ám - kereszt-halálba. Kardot ismerés és erőszakos halál - az egyik oldalon (Petőfi, Széchenyi). Kardot nem ismerés és erőszakos halál - a másik oldalon (Jézus). Teréz anya pedig egy harmadik oldalon: a kardot nem ismerés és az elmaradt kivégzés oldalán. A három oldal egy egyetlen könyv három lapján található; s a könyv címe: Akik jót akartak.

Kritikát olvastam néhány hónapja egy jeles nyugati folyóirat hasábjain Teréz anya életéről. Arról szolt, hogy miért is tudott ő "ágyban s párnák között" meghalni. Azért nem égett el ő - mondta a kritikus - korunk akárminő jellegű hatalmasainak valamelyik "máglyáján", mert nem szolt hozzá azokhoz a társadalmi struktúrákhoz, melyeknek szomorú gyümölcse, hogy Kalkuttában és mástutt az utcákon haldokolnak emberek. Persze, hogy megbecsülték őt, ha nem volt szava azok ellen, akik haszonélvezik és támogatják azt a politikai, gazdasági, társadalmi - bizony nem rendet -, hanem istenellenes és égbe kiáltó rendetlenséget, amely a Föld nem kicsiny részén ilyen állapotokat eredményez. Még bűnrészességgel is vádolták: munkájával csak segít fenntartani ezeket az állapotokat.

Az olvasó talán érti már, hogyan is akarhatok üdvtörténeti távlatokban emlékezni Teréz anyáról. Kinek az útja az Út? Szeretném, ha a Jézust egyedüli Útnak valló olvasó nem botránkoznék meg kérdésemen. Az ember Istentől kapott tiszte, hogy gondolkodjék. Akármiről, de főleg Isten akarataról, az Ó Országáról, s arról, hogy ennek az Országának mi is a dikaiosüné-je, azaz ebben az Országban mi az, ami Istennek tetsző (vö Mt 6,33). Tisztünk ez, ha egyszer jézusi örökségünk, hogy megvalósítsuk Isten Országát. Ezért lettünk tanítványává, ha ugyan merjük magunkat annak vallani. Vallom a Zsinattal: "Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel az ember; köteles is lelkiismeretét minden tevékenységében hüen követni, hogy eljusson. Istenhez" (DH 3). Nem ítélkezünk senki lelkiismerete fölött, csak kutatjuk Isten akarátát. A szubjektív jószándékot nem vitatjuk; az ember örök sorsa szempontjából, Isten színe előtt egyedül ez a döntő, csak azt kutatjuk: mi látszik ma és itt megteendőnek, hogy előbbre jussunk az egyetlen Úton.

Teréz anya életét üdvtörténeti mérlegre tenni számomra annyit jelent, hogy megkérdem: mi ma a hatékony, isten- akarta út ahhoz, hogy megszülessék a szeretet civilizációja a Földön? Hogyan lehet a nekünk lakásul a Földet ajándékozó Isten közös asztalához odaültetni mind a hatmilliárd embertársunkat? Vagy szerényebben: miként lehetne kisebbiteni a GNP-beli különbségeket? A végül is az emberi szabadságot lábbal tipró marxista kísérlet európai kudarca után mi visz előbbre minket? A jézusi örökség kihagyhatatlan elemét megfogalmazó Hegyi-beszéd válasza ez: A szelídek fogják örökölni a Földet. Jézus útja és Teréz anya életútja egybecseng. Egybe, mert Jézus körben járt jót cselekedvén, s állította, hogy második eljövetelekor azoknak fogja átadni a kezdettől fogva nekik készített Országot, akik megettették az éhezőket. Teréz anya a szegényekért élt, Jézus tanítását követve; és Teréz anya szelíd volt, ahogyan Jézus tanította, amikor hüvelyébe dugatta Péterrel a kardot.

De Jézus társadalomkritikát is gyakorolt, s vallásának főpapja, Kaifás kivégeztette, mert attól tartott, hogy Jézus mozgalmából előbb-utóbb lázadás fog kibontakozni az Izraelt megszállva tartó Római Birodalom ellen (Jn 11,50), ami végzetes következményekkel jár majd a

nemzet egészére. Századunk második felében bontakozott ki Latin-amerikában a felszabadítási teológia és kis-közösségi egyházépítési gyakorlat, amely Jézus nevében társadalomkritikát gyakorolt a fennálló erőkkal szemben. Ennek az útnak megannyi képviselője áldozatává is lett azoknak az erőknél, amelyekkel szemben eszmei ellenállást tanúsított, és osztotta Jézus sorsát. Elég, ha Romero érsek erőszakos halálára gondolunk. Ő is Jézus útját járta, amikor szóval és tettel a szegények pártjára állt a hatalmasokkal szemben.

A Bokor egyik tagja annak idején levélben megkérte Teréz anyát, emelje fel szavát - a Zsinat szellemében - a Bokor azon tagjai mellett, akik lelkiismeretük szavára hallgatva megtagadták az állam törvényei szerint fegyverfogási köteleységüket, s ezért börtönbüntetésre ítélték őket. Erre a levélre nem jött válasz, pedig Teréz anya egyébként minden hozzá intézett levelünkre válaszolt. Miért járhatott el így? - kérdezem. Nem akarta összekeverni választott életútját azzal, ami azt akadályozhatta volna.

Ez az a pont, amelynél megáll az emlékező. Széchenyi István a Kelet népe c. írásában ellene mondott a Pesti Hírlap (börtönből nemrég szabadult) főszerkesztőjének, Kossuth Lajosnak, féltve a forradalomtól, az erőszak útjától nemzetét. Mondjam azt, hogy Teréz anya a nőkhöz illő utat járta? Mondjam azt, hogy a nőktől várható az emberiség problémáinak megoldása, mert a férfiak rendre beletévednek az erőszak útját választásba, amely Jézus szava - Aki kardot ragad, kard által vész el - és a történelem tanúsága szerint soha nem old meg semmit, csak új erőszaknak veti el magját. Illyés Gyula írt egyszer egy verset, amely mintha erről beszélne. A címe: Himnusz a nőkhöz. A harmadik szakasz után - megtörve a verset - prózába hozza Jézus szavát: Mert aki meg akarja tartani az életet, elveszti azt; aki pedig kész elveszteni is, megtartja. Majd a verset Ajánlás zárja, mely egybefogja a hosszú himnusz mondanivalóját. Ezt idézem:

Nem a zablák, nem a zengések,
hanem a kosáron a fül;
nem az ostromok, a bekerítések,
hanem a korall-sor a nyak körül,
meg a tűzhely körüli székek;
nem a viharok, a mének, a diadalének,
hanem a szitaszél-veregetések,
ha a liszt megtömrül;

hanem a néma kitekítések
a téli ablak függönye mögül;
nem a havasok, a jeges meredélyek,
hanem a kézimunkázó vetések
a vasárnap is orsópörgetők,
hanem a csecsemő-libegtetések,
hanem a csermelyek, a csevegők;

nem a vezényszó, Rohamra! s Imához!
hanem a megfordított váncos.

Isten a maga képére teremtette az embert, férfinak és nőnek teremtve azt - mondja az Írás. A történelmet eddig a férfiak határozták meg. A nők szültek, a férfiak gyilkoltak. Ha egyszer csak a feleségeket és az édesanyákat kér-

deznék meg, hogy kezdjünk-e háborút, bizonyos vagyok benne, hogy döntő többségük amellet szavazna, hogy maradjanak csak a férfiak mellettük odahaza.

Teréz anya világszinten szerzett becsületet annak, amire rendre a nők szoktak vállalkozni. Korszakot nyit-e magatartásával? Elindul-e példájával az emberiség a jézusi jövő felé, amelyben nem ölünk, hanem csak ölelünk? Nem tudhatjuk, de annyit elmondhatunk, hogy ez a gyenge albán nővérünk megtette a magáét, a tőle telhetőt. Ezért aztán meg is érdemelné, hogy az albán vagy akárminő nyelvet beszélő költők közül valaki írna olyan ünnepi ódát, amelyet Arany János írt Széchenyi emlékezetére. Ha költő lennék, megkísérelném. De hát nem vagyok az. Tiszteletemet csak azzal tudom kifejezni, hogy alkalmazom Teréz anyára Arany János Széchenyiről írt és halhatatlanná lett sorait:

Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincseit, ámbár napja múlt;
Hanem lerávnán, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomúl,
Mely fennmarad s nőttön nő tiszta fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.

Alighanem más is megfogalmazta már a kérdést: Nem kellene-e Egyházunknak Teréz anyát szentté avatnia?

BULÁNYI GYÖRGY VÁLASZOM DR. NAGY BÁLINT- NAK...

Piciny előszót muszáj írnom e levélváltás elé, már csak az érintettség okán is, no meg azért, hogy megelőzzem hogyan s miért is került ide éppen a májusi lapszámba. Nagy Bálint ny. egyetemi tanár egy éve távozott közülünk, akit még akkor ismertettem össze Gyurka bácsival, amikor Hamvas Béla Scientia Sacra művének elemzésébe fogott s a készülő anyag részleteit elküldte nekem, amit továbbítottam Nagy Bálintnak ismerve a hazai nővényvédelmi szervezet létrehozójának érdeklődési körét.

Személyes találkozásukra már a Piarista közben került sor. A felidézett levélváltásnak tisztelgő aktualitását pedig Gyurka bácsi ötödik éves és Nagy Bálint első éves távozásának májusi évfordulója adta. Hogy ki volt dr. Nagy Bálint, arra tavalyi lapszámunkban – mint alkalmi KOINONIA szerzőről is – rövid nekrolóiban megemlékeztünk. Most ars poeticájának tömör megfogalmazásaként csak annyit idéznék belőle: „Mindent a fajtámért tettem”. És hogyan kerültem az idézett levelezésbe? Úgy, hogy Nagy Bálint, Gyurka bácsinak írt válaszát nekem küldte el – így lettem postása szívvel és örömmel a sors kegyeltjeként két kiváló személyiségnek.

Inczédy Péter

Kedves Professzor Úr! Nagy megtiszteltetés számomra, hogy olvasod Naplóimat. Reflexiód pedig váratlan ajándék. Köszönöm kérdéseidet. Megpróbálok válaszolni rájuk.

Tisztáznom kell, mily értelemben használom a *hit*, *tudás*, *meggyőződés* szavakat. A hit értelmi (kognitív) bizonytalanságot jelöl (Azt hiszem, hogy félnyolc van), a tudás értelmi bizonyosságot (Szent István 1038-ban halt meg), a meggyőződés meg akarati-érzelmi (egzisztenciális) bizonyosságot (A valamelyik ...izmus győzelmére ráteszem az életem). Ezt az akarati-érzelmi bizonyosságot is mondja nyelvünk hitnek, s ez a fajta hit-bizonyosságunk támaszkodhat értelmi bizonytalanságra meg bizonyosságra is. A tudás ($a^2+b^2=c^2$) ritkán fejleszt életünket arra rátevő bizonyosságot. Ez a fajta bizonyosság inkább az értelmi bizonytalanság talaján születik meg.

Így a vallás javarészt olyanokat állít, amik elé odakivánczik az értelmi bizonytalanságot megengedő szavunk: *Hiszek egy Istenben, mindenható atyában...* Értelmi bizonyosságunk az ilyesfélékben szükségképpen nagyon is korlátozott. Szükségképpen, mert Isten létezését, léttartalmát nem tudjuk laboratóriumi eszközökkel vizsgálat tárgyává tenni. Aki az akarati-érzelmi bizonyosságot ki akarná zárni életéből (tehát aki csak tudós akar lenni), nem szólhat hozzá az embert érdeklő kérdések igen jelentős részéhez (politika és vallás).

Magam olyan ember vagyok, aki vallásos nevelésben részesültem, és a '40-es évek második felében arra a meggyőződésre jutottam, hogy az evangéliumokból megismerhető *jézusi tanítás alapján lehet* (az evangéliumok nyelvén görög nyelvén) *megmenteni* (sódzein), magyarul: *üdvözíteni* (üdvé tenni) *az embert*. Mégpedig evilágon is, és remélt odatúli életünkben is.

A hit és kétség – értsd: az akarati-érzelmi bizonyosság és az értelmi bizonytalanság – a fentiek következtében tejtéstvérek. A tudomány a kétség, az értelmi bizonyosság világa. A politika és a vallás az akarati-érzelmi bizonyosság világa. A tudós megfoszthatja magát az akarati-érzelmi bizonyosságtól – s ennek következtében agnóosztikus lesz vallásban, politikában. És lehetséges számára a másik út is: vall valamit értelmi bizonytalanságai ellenére is, mert ember, mert érdekelt a laboratóriumilag ellenőrizhető dolgokon kívüli tárgyakkal is.

Hit annyiféle van, ahány ember. Embertársain hitével szemben szükségképpen fenntartásaim vannak. A vallásoknak krédójuk van, melyet elfogadnak azok, akik beállnak valamelyik vallás tagjai közé. Ez az elfogadás sem számolja fel azonban saját, egyéni hitüket. Valamennyi eltérést a krédótól még elvisel a vallások papi uralma (hierarchia). Ha akkora az eltérés, hogy nem viseli, akkor meggyújtja, ha teheti, a máglyát. Ha nem teheti, akkor csak kiközösít, esetleg felfüggeszt. Mindegyik vallás vezető rétege biztosítja a tagságot, hogy a felkínált krédó tartalmazza, mégpedig tévedhetetlenül, az egyetlen isteni igazságot.

A trón és az oltár szövetsége – az államhatalom szövetsége egy vallással. Az előző mondatban a hatalom, a trón erőszakszervezetet jelent. Hogy a hadvezető fejedelem, vagy a győzelemre természetfeletti erőket mozgósítani akaró pap-e a felelős a háborúk halottaiért – irreveláns, mert mindkettő teljes erővel dolgozik a győzelemért. Egyhasiak.

A történelem azt mutatja, hogy van igényünk vallásra is. Ma is, ha fogy is az igénylők száma. Nem tud egészen elfogyni, mert vannak kérdéseink, amelyekre nincs értelmi bizonyossággal adható válasz, s valakik igénylik az akarati-érzelmi bizonyosságot. Bármikor fordulhat a jelen helyzet: növekedhetik a vallást kívánók száma.

Az egyház embereket jelent, a vallás pedig hittartalmat. A kettő össze is tartozik: emberek adott hittartalmat gondolnak igaznak. Egyház vagy vallás tehetetlen a globális hatalommal szemben. A globális hatalom azon épül, hogy az ember gazdagabb akar lenni mint embertársa. Ezzel a hatalommal szemben csak az tehet valamit, aki elvégzi magán a Jézustól is tanított gondolkodás- és magatartás-átalakítást: nem a Mammon az istenem, nem akarok belőle többet, mint amennyi a másik embernek jut, hanem adni akarom a másoknak a magam anyagi és szellemi javait. Aki ezt elvégzi magán, az ki fog vonulni ebből a globális világból, ahogyan pl. Jézus is becsukta a maga názáreti faüzemét. Jézus nem volt engedelmes, három év alatt kivívta maga ellen az akkori urak gyilkos ha-

raját. Jézus nem hallgatott senkire, csak a szívében (lelkiismeretén) keresztül beszélő Atyjára, s nem gyűjtő sereget kénytelen volt türelmesen elviselni a keresztre feszítést.

A '40-es évek első felében jártam egyetemre, posztgraduálisan az 50-es években csak Gyűjtő politikusi fejlesztettek, a 60-as években meg a nép: a szállító munkások, s 60 esztendőn keresztül egyfolytában a Bokor tagjai, akiknek egyik legfőbb jellemzőjük, hogy nem hazudnak. Ezek alapján mondom magamról, hogy annyi-amennyi megszerzett tudás alapján, államtól-egyházamtól megrettenthetetlenül mondom azt, amit én Jézus tanítványként az embert idelelt és odaát megmentőnek, üdvözítőnek gondolok. Jézus azt, amit tanított, igének mondta. A tanító tevékenységét hirdetésnek is nevezte. Az ő tanítványának, tehát igehirdetőnek gondolom én is magamat. Hogy mennyi tudással rendelkezem, bárki megállapíthatja.

Dogmának nevezem a vallásoknak a tévedhetetlenségi igénnyel megfogalmazott hittételeit. Az ilyeneket le kell írni. Jézus nem írt le a maga tanításából egy betűt se. Nincsenek dogmái. Magam írok. Meg is fontolom, amit írok. De bármikor módosítok szövegemen, ha tanulok valamit, ami módosításra készítet. Hogy Jézus igéi alkalmazott életelvek voltak-e, úgy gondolom, hogy igen. Az elve az volt, hogy Isten mindenkit szeret, s mi az ő gyermekei vagyunk. S ezt az elvet alkalmazta Jézus az élet legkülönbözőbb helyzeteiben. Példázatok formájában tette: szántóföldbe rejtett kincs, tékozló fiú, irgalmas szamaritanus, stb. Azt hiszem, hogy az én igehirdetésem is a jézusi életelv alkalmazására irányuló törekvés.

Még egyszer nagyon köszönöm leveled, az Isten áldjon meg érte! Bulányi György

Megjött a válasz is: Kedves Péter! Nagyon örülök a Páter megértésének, de még jobban szellemi aktivizálódásának. Szerintem nagyon ideje már hogy ne a klérussal, hanem a hallgatókkal polemizáljon. Ez megszünteti a gondolkodás tematikai monotonizálódását. Marad a kérdés: mi legyen a gondolatcserénk további sorsa. Bennem ugyanis a Páter levele, amely végre kilép a teológiai gondolkodás medréből, és tőle eddig nem olvasott tételeket fogalmaz meg, újabb kérdéseket és ellenvetéseket gerjesztett. Folytassuk? Írásban jobb, mert az áll, lehet gondolkodni rajta és elemezni. Üdv: Bálint.

Mit mondjak ezek után? Hála a Magasságbelinek! Péterért is, akit Isten életem kilencedik évtizedében adott nekem. S Bálintért is, hogy valaki a nem egyházi írástudók közül végre észrevette, hogy mondunk valamit, amivel érdemes szóba állni. S hála azért, mert Péter és Bálint egyaránt reményt gyűjt, hogy érdemes volt élni és Bokrot összehozni Istenünknek.

DRYP

KÖNYVAJÁNLÓ

Beer Miklós váci megyéspüspök „Szeressek ott, ahol gyűlölnek” című könyvét szeretném ajánlani itt is a KOINONIA lapjain. Elolvastam és jó szívvel javaslom olvasásra minden gondolkodó embernek. Már csupán csak azért is, mert a kormánypárti hívők és ellenzéki kritikusai egyaránt találtak kedvükre való gondolatokat benne. Ilyeneket például:

Dogmadöntőgető interjúkötet a valódi kereszténységről. Beer Miklós váci megyés püspök családról, gazdagságról, menekültekről, megosztottságról. részletesebben az alábbi internetes elérhetőségen olvashatjuk ezt a könyvismertetőt:

<http://24.hu/belfold/2015/12/18/a-magyar-puspok-ferenc-papa-melle-allt-orbannal-szemben/>

De tallóztam más könyvajánlót is, úgy mint ezt:

Beszélgetés Beer Miklós váci megyés püspökkel 2015. szeptember és november között a váci püspöki palotában.

"Nem véletlenül kaptuk Ferenc pápát, aki mindig a szolidaritást hangsúlyozza. Amíg szegények vannak köztünk, nem ringathatjuk magunkat a kényelmünk illúziójában, nem ülhetünk nyugodtan a kényelmes lakásunkban, a terített asztalunknál, autóval, nyaralóval a hátunk mögött. Nem csukhatjuk be a szemünket, a szegénység, a hátrányos helyzet, a nyomor láttán – fogalmaz karácsony alkalmából megjelent interjúkönyvében dr. Beer Miklós. A váci megyés püspök részletesen is elmondja gondolatait a menekültügyről, a kereszténység jövőjéről, a politikai megosztottságról, és a tőle megszokott nyíltsággal beszél a paphiányról, a cölibátusról, de még a fogamzásgátlásról is."

Vagy egy kicsit részletesebbet: „Nem látjuk ennek az egész bevándorlásnak a végét, hiszen bőven van még utánpótlás, tudom. Éppen ezért mondom azt: szedjük össze magunkat és gondoljuk végig, hogy egész egyszerűen nem tartható a mi luxus életvitelünk. Milyen alapon mondjuk, hogy nekünk ehhez a kényelemhez jogunk van, másoknak meg nincs?” – fogalmaz az interjúban Beer Miklós.

„Amikor a kilencvenes évek elején járnai kezdtünk Kárpátaljára, nem akartam elhinni, hogy az emberek ott napi egy német márkából élnek. Ennyi pénz elég volt nekik az életben maradáshoz. Nagyon kis túlzással, ez a mai napig így van. Mi mindig csak Nyugatra tekintünk, mint az a gyerek, aki a tornasor közepén állva csak a magasak felé fordul irigykedve. Az olyan természetes, ha egy orvos elmegy tőlünk Nyugatra hatszor annyit keresni. De ha hozzánk

jönne valaki? Az maradjon csak otthon? Nekünk ebben a tornasorban a legutolsót kellene figyelniük. Benne ugyanis a mindent teremtő Isten van közöttünk”.

A váci püspök azt is mondja: „Látom és hallom, mennyire összemósodik itt két dolog. Egyrészt a menekültek kérdése, legyenek bár tényleges menekültek vagy csupán gazdasági bevándorlók, másrészt a muszlimok jelentette veszély az európai társadalomra, ideértve a terrorizmust is. A legtöbbször hallott érvelés, hogy nem fogadunk be bevándorlókat, mert veszélybe kerül a vallásunk és a kultúránk, és különben is, az iszlám az eredeténél fogva uralkodni akar. Nem toleráns, nem integrálódik. Én azt hiszem, ilyet egy katolikus pap nem mondhat.”

Beer Miklós a vallási és politikai vezetők felelősségének hangsúlyozása után úgy összegez: „A keresztény hittel nekünk mindig Jézus keresztjére kell gondolnunk. A kezdetre és a végre. Az egész kérdéskört hívő emberként nem választhatjuk el a halál titkától. Hiszünk-e az örök életben? Az örök élet távlatából nézünk-e mindent ezen a Földön? Például a menekültkérdést. (...) Komolyan vesszük-e Jézus szavait, amikor arról az emberről beszél, aki egyre nagyobb csűrökbe gyűjti a termést: te szerencsétlen, még az éjjel számon kéri rajtad a lelkedet. Kié lesz, amit gyűjtöttél? Ha fékezni akarjuk a bevándorlást, akkor ezeket az egyre nagyobb csűröket ne itt építsük fel, hanem ott, ahol lényegesen nagyobb a szegénység. És ne morzsákat szórjunk az éhezőknek.”

„Szoktam az adminisztratív kereszténység jelzőt is emlegetni. Ezt arra értem, amikor valaki csupán azért kereszteli meg a gyereket, mert ez a szokás” – fogalmaz Beer Miklós, amikor az egyházzal kapcsolatban hangzottatott kifejezéseiről kérdezik. „Sokan az esküvőt is csak azért tartják a templomban, mert ott mégiscsak jobban mutat. Szoktuk még a temetési szertartást is kérni, mert biztos, ami biztos, pap temessen, és talán még a nagyobb ünnepek alkalmával a misére is elmegyünk, mert mégiscsak úgy illik. És eközben egyiket sem belső meggyőződésből, hanem csak megszokásból tesszük. Ez a gondolkodás valami nagyon halvány mélysége a hitnek. Ezért mondom azt, hogy manapság sokkal inkább a vallásosság dominál, semmint az élő hit. Ide sorolom ugyanakkor azt is, ha valaki betű szerint minden előírást megtart – lélek nélkül. Minden vasárnap ott van a templomban, tartja az első pénteket, naponta ötször imádkozik, a külső formákat hibátlanul betartja, de valami egészen fontos, a hitből fakadó szeretet hiányzik belőle. Mai keresztény életünk nagy próbája, hogy eljutunk-e idáig. Hitünk bizonyítéka ugyanis a tetteinkben nyilvánul meg. Ne csak szavakkal és a törvények betartásával, hanem a tetteinkkel keressük az Úristen akaratát. Ami az önzetlen jószág és a szeretet.”

Az ország politikai megosztottságával kapcsolatban kijelenti: „Tudom, aki békéltetni akar, jobbról, balról is kap pofonokat, mégis következetesen mondom: az öntelt gögből ki kell lépni. Olyan gyönyörűek Szent Pál szavai, amikor azt mondja, Jézus Krisztusban Isten kiengesztelődött a világgal. Az ellenségeskedést megszüntette és a válaszalakokat ledöntötte.”

A kérdésre, miszerint nem segítené-e az abortusz elleni küzdelmet, ha az egyház engedékenyebb lenne a fogamzásgátlás terén, Beer Miklós úgy válaszol: „Nem tudom azt mondani, hogy van egy biztos recept. Az irányokat azonban tudjuk. Az egyik ilyen irány, igazság, hogy a megfogant élet már emberi élet. A magzat az emberi létezt hordozza. Abból a magzataból nem lesz sem elefánt, sem bármi más, csakis ember. És teljesen önkényes és hibás gondolat arról beszélni, hogy hány hetes korától tekinthetjük embernek a magzatot. Micsoda ellentmondása a mai világnak, hogy másról se hallani szünet nélkül, mint a jogokról, például a gyerekek jogairól, közben pedig éppen a legvédtelenebbnek, a magzatnak veszik el a jogát az élettől.

A fogamzásgátlás kérdése egyházunkban ingoványos terület (...). Merem mondani a kérdésre, amit egykori drága tanárom, Gál Feri bácsi is mondott: mi, papok, ebbe ne szóljunk bele. Bizzuk ezt a házaspárra. Azt hiszem, a felelős családtervezés ott van az Úristen tervében. (...) Okoskodónak tűnik a számomra, hogy mi mindent előírunk. Óvatosan hozom ide Jézus szavait, aki a vallási előírásokkal kapcsolatban mondta ezt: megszüritek a szünyogot, de lenyelitek a tevét. Az emberi szabályokhoz ragaszkodtok, de az Isten törvényét elhanyagoljátok.” „Mindannyiunk életében jelen vannak azok a helyzetek, amikor meg kell kinlódnunk egy döntést. Amikor nem spórolhatjuk meg a kinlódást. Ahogy nincs egyértelmű, mindenkire egyformán érvényes recept a fogamzásgátlás, pontosabban a családtervezés esetében, ugyanígy nincs akkor sem, amikor a halálról, a szenvedésről beszélünk” – válaszol a váci püspök az eutanáziával kapcsolatos kérdésre. „Van egy kedves aneszteziológus barátom. Sokszor fordult elő, hogy éjszaka felhívott és megkérdezte, nem tudnék-e bemenni hozzá a kórházba. Olyan egyedül vagyok. Nekem kell eldöntenem, hogy leveszem-e a gépről a beteget, vagy sem – mondta. Bementem, beszélgettünk, imádkoztunk. Ilyenkor mindig felmerült: van-e még akárcsak egy hajszálnyis esély is az életre? Borzasztó nehéz a döntés. Előfordult, hogy én is csak azt tudtam mondtam neki: a családtagok már elbúcsúztak tőle, vállalni kell, hogy most már nincs tovább. Megint csak kulcskérdés, honnan közelítünk. Csodálatos dolog a hospice-szolgálat. Amikor nem hagyják magára a beteget, mellette vannak, fogják a kezét, imádkoznak vele, ott lehet a család. Azt gondolom, hogy ha ott vagyunk egy betegágy mellett a szeretetünkkel, az imáinkkal, ha az Úristennek megköszönjük annak a betegnek az életét, akkor megadatik, hogy tudjuk, mikor kell elengedni őt. Az életrajzi elemeket sem nélkülöző beszélgetésben Beer Miklós kijelenti: „Többször visszatérek ide: ez a világ elmúlik. A történelem folyamatában az egymást követő nemzedékek átadják a helyüket egymásnak, csak egy illúzió, hogy milyen fontos a fizetésünk nagysága, meg a félre tett pénzünk. Sokszor mondtam már szentmisén a híveknek: gondolkodjatok el, hogy ahol most ültök, ott ültek a ti nagyszületek, dédszületek, és Isten segítségével itt fognak ülni a ti unokáitok, dédunokáitok. Egy lehelet az életünk, és

nem tudjuk sem a napot, sem az órát, mikor ér véget. Ennek a térhez és időhöz kötött világnak egyszer vége lesz. Ugyanakkor az egyház küldetése, hogy ebben a világban Isten szabadító szeretetét, az örök élet üzenetét hirdesse. Ezt pedig azzal teheti, ha a napi gondokkal küzdő emberekkel vállal sorsközösséget, és nemcsak szavakban, hanem tettekben is. És ne felejtsük el, az egyház mi magunk vagyunk.

De inkább az eredetit, a könyvet olvassuk. Lehet vele egyetérteni, lehet kételkedni, egyet nem lehet, figyelmen kívül hagyni – ezért javaslom elolvasni keresztényeknek és más vallásúaknak, hívőknek és ateistáknak – hiszen azok is hívők, szerintem – egyaránt. Bokorbélieknek pedig külön emlékeztetőül javaslom Gyurka bácsi „Mind tolvajok és rablók” című írását hozzá, hogy több támpontot találjunk benne, hogy több fogódzónk legyen hozzá. Merthogy magánbéke nélkül nincs világbéke – hiszen „az a véres Isten nincsen” – írta Babits egykor, és ezt hallhatjuk ki Miklós püspök elmélkedéséből is, aki a szeretet vallását azonosítja a kereszténységgel. Nem a reklám helye ugyan, de mégis ide írok egy címet ahol kapható: Budapesten az Új Ember Könyvesboltban Ferenceik tere 7-8. vagy megrendelhető az Új Ember Online Könyvárúházból, a bolt.ujember.hu címen is.

DRÁMAAJÁNÓ

ROZÁN ESZTER

EMBERSÉG A TÖRVÉNYEK FELETT - SZENT MÁRTONRÓL KICSIT MÁSKÉNT,

AVAGY A SZIVÁRVÁNY HAVASÁN A WEÖRES SÁNDOR SZÍNHÁZBAN

Létezik-e vajon emberség ott, ahol a törvény és az előírások szava felülír mindent? Örökérvényű erkölcsi dilemmát feszeget Szombath András: Szivárvány havasán - Köpönyeg és palást című drámája. Mi fontosabb: a saját elveim vagy mások élete? Képes vagyok-e megalkudni, ha ezzel emberek életét menthetem meg? Szombath András pályázatra írt, díjnyertes történetét Martinus püspökről Babarczy László rendezésében láthatjuk a Weöres Sándor Színházban

Szombath András: Szivárvány havasán - Köpönyeg és palást című drámája 384-ben játszódik, mégis időszerű üzenettel bír a mai kor számára is. Martinus, Turonum püspöke (Jordán Tamás) Burdigalába érkezik, hogy részt vegyen a zsinat gyűlésén, mely az eretnokséggel vádolt Priscillanus ügye miatt gyűlt össze. Priscillanus elítéli a nemrég államhivatássá vált egyház elöljáróinak fényűzését, vagyonának gyarapodását, amit a püspökök természetesen nem néznek jó szemmel, hiszen Priscillanus kritikus

szavai őket is veszélyeztetik. A vádak között szerepel a vasárnapi böjt, szomjaztatás, mezítláb való megjelenés a templomban, vagyis egyfajta szigorú aszkézis. A zsinat azonban nem tud ítéletet hozni, mivel a vádlott nem jelenik meg. Az ügy a császár elé kerül. Martinus ellenzi a császár (Trokán Péter) beavatkozását a dologba - aki va-

lójában nem is császár, hanem trónkövetelő -, mert szinte biztos, hogy halálra ítéli, mivel a kivégzett személy vagyona automatikusan a császárra száll. Priscillanus ugyanis csak elvben hirdeti a szegénységet, ő maga tekintélyes vagyonnal bír, ellentétben Martinussal, aki kopott ruhájában, egyszerű megjelenésével valóban a mértékletes életmód példaképe. Még a szalmazsákot is elutasítja az ágyában.

Sulpicius Severus, Martinus tanítványa és életrajzának írója (Kenderes Csaba) lelkesen jegyzeteli mesterének szavait, rajongva tekint fel rá, és bár mindenben támogatja, olykor kételyeinek is hangot ad. Martinus szerint nem szabad az egyház dolgait a császár elé vinni, Priscillanus ügye ugyanis szigorúan egyházi jellegű, azért nekik, vagyis a zsinatnak kell döntenie. A zsinat azonban eretneknek találja a férfit, és mindenáron ítéletet akar. Instantius püspök (Kelemen Zoltán) hiába áll ki a vádlott mellett, megfontolt beszéde hatástalan marad. Hydatus, Emerita püspöke (Endrődy Krisztián) és Ithacius, Ossonoba püspöke (Matusek Attila) elvállalják, hogy Treveribe utaznak a császárhoz, a vád képviselőiként. A zsinaton részt vesz még Delphinus, Burdigala püspöke (Horváth Ákos), és Héraiszkos (Avass Attila) is. Nincs mit tenni, ha Martinus menteni akarja azt, ami még megmenthető, neki is Treveribe kell utaznia.

A humort sem mellőző dráma fontos erkölcsi dilemmát feszeget. Feladjuk-e elveinket azért, hogy ezzel emberek életét megmentjük? Martinus ugyanis nem jár sikerrel a császárnál, hiába az a meggyőződése, hogy Priscillanus nem eretnek, szavai süket fülekre találnak. A császár hatalma és felsőbbrendűsége tudatában beszélget Martinussal, erőltetetten bizalmas bökdösései és rugdosásai zavarba ejtőek. A kihallgatás közben alattvalói veszík körül, nem hiányozhat az étel és az ital sem. Akincstárnok (Szabó Róbert Endre) kétségbeesetten jelenti, hogy ki-

ürült a kincstár, mire a császár megkérdőjelezhetetlenségének tudatában őt hibáztatja, hogy nem kellett volna kifizetnie a hitelezőket.

Martinusnak nem sikerült hatnia a császárra, megalázottan kullog el. Priscillanust halálra ítélik, a helyzet ennél azonban sokkal súlyosabb, a császár ugyanis el akarja fogatni az eretneknek talált püspök hozzátartozóit is Hispániában, hiszen haláluk esetén a vagyona rá száll. Martinust megrendíti hír. Elismeri, hogy Priscillanus vétkezett. Az egyháznak valóban egyszerűsége kell törekednie, de Priscillanus túlzásba vitte. Úgy véli, a vasárnapi böjt vagy a szomjaztatás teljesen értelmetlen dolog, még attól a kevéstől is megfosztja az egyszerű népet, amire szerény keretei között lehetősége van. A császár meglátogatja Martinust és egyezséget ajánl. Ha a püspök megjelenik a zsinat többi tagja között, amikor elítélik Priscillanust, akkor a császár nem megy el Hispániába, így több száz ember megmenekül a haláltól. Martinus vívódik, hogy mit tegyen. Adja fel elveit, hogy emberek életét megmentse, és vegyen részt a koncepció perben, ezzel elismerve, hogy ő is elítéli Priscillanust, holott valójában gyilkosságnak tartja az ítéletet egy ártatlan ember felett? Végül meghozza a döntést.

A történet a katolikus egyház sorsfordító éveiben játszódik, amikor a hivatalosan is államvallássá lett egyház kilépett üldözötti szerepéből, és próbálja megtalálni helyét a világban. Ehhez a császársághoz való viszonyulását is tisztáznia kell, amihez nem elég Jézus mondása, mely szerint „Adjuk meg a császárnak, ami a császáré.”

Martinus attól fél, ha az egyház egyszer megengedi, hogy vallási ügyekben a császár döntsön, akkor ezzel precedenst teremtenek, és onnantól már nincs visszaút. Megdöbbenéssel mondja, hogy a nemrégiben még katakombákban bujkáló, üldözött keresztények milyen rövid idő alatt váltak üldözőkké.

Szombath András első drámája a Szivárvány havasán. Elgondolkodtató alkotás, a nézőben további kérdéseket vet fel. Létezik-e vajon emberség ott, ahol a törvény és az előírások szava felülír mindent? A vitázó felek, Priscillanus elítélői és szövetségesei is Jézus szavaira hivatkoznak érveléseikben. Lehet-e ugyanazt a kijelentést jóra is és rosszra is felhasználni egyszerre? Kinél van az igazság? Babarczy László rendező ezt mondja az egyház függetlenségének dilemmájáról:

... vannak közöttük, akik meg akarják tartani az egyház függetlenségét, és vannak, akik alkalmazkodnának az új, immáron hatalminak nevezhető helyzethez, saját vágyaik kielégítésére használják fel azt.”

DRYP

KERTI NAPLÓ MÁJUSRA MÉG ÁPRILISBAN...

Még alig száradt meg a piros festék húsvéti tojásokon, amikor ide ültem a billentyűk elé, hogy a májusi kerti teendőket számba vegyem. Nem az idő rohan hát ennyire, de mire olvasók elé kerülnek ezek a sorok, lehet, hogy már orgonailat fogadja a kertbarátokat, már azokat, akiknek van ebből távol keleti eredetű és török közvetítéssel honunkba került cserjéből, amit sokhelyütt fává is nevelnek.

Május a palántázások hónapja szokott lenni a konyhakerti gyakorlatban. Hogy az idei május is alkalmas lesz-e rá azt még így április elején a meteorológusok sem tudhatják pontosan. Melegszik a levegő, néha záporokkal hűti. A böjti szelek is segítettek valamit a belvizek felszárításában. Apropos böjti szelek és korai Húsvét – erről külön is szólnék majd a kerti teendők után.

Tehát a májusi teendők. Az idejében elvetett zöldségfélék – sárgarépa, petrezselyem ilyentájt már sorolnak a kertben. Kell rá egy hónap is, hogy kivergődjének az idei esőáztatta – írhattam volna esővertét is – talajból. Gyomlálásuk közben az egyelésüket is fel lehet venni a teendők közé, ha már lomblevelesek lettek. Később még nagyobb figyelmet igényel az egyelés, mert a vékony gyökerek egymásba kapaszkodhatnak s akaratlanul is kis csokrokat húzunk majd ki a sorokból.

Palántázással érdemes megvárni a hónap közepét. Fagyos szentek után kisebb a kockázata, hogy a paradicsom, paprika, vagy éppen az uborka palántákat végleges helyükre tegyük. Aki viszont nem vágyik primőr szabadföldi paradicsomra, vagy uborkára, május elején vetésével is megpróbálkozhat.

Vethetünk még babot, csemegekukoricát és a cékla vetésével sem késtünk el. A fagyok elmúltával tökfélékre is sor kerülhet. A spárgatök, patisszon és cukkini magoknak jó ha egy kis trágya talpat készítünk egy ásónyi mélyedésben. Arra azonban ügyeljünk, hogy a csírázó magok ne közvetlen a trágyára kerüljenek, egy kis lapátnyi föld válassza el a magokat a trágyacsomótól. Egy ilyen fészekbe 2-3 magot is elhelyezhetünk.

Májusi teendők között a gyomlálás a legfárasztóbb munka. Vonatkozik ez a gyümölcsfákra is, ahol a korona méretéhez igazított tányérokat érdemes kialakítani, hogy a csapadék ne csurogjon el és a gyökerek is lélegezhesse. A zöldséges kertben pedig a burgonya sorok körül akadhat tennivaló a kapával. Egy töltegetésre is sor kerülhet a hónap második felében.

A kapát esetenként le lehet cserélni fóliára, vagy szalmára. A fóliás és szalmás talajtakarásnak a gyomosodás csökkentésén kívül vízmegőrző szerepe is van.

Május általában a növényvédelem hónapja is. Sajnos esetenként a ház körüli kiskertben sem tudjuk elkerülni a kártevők s kórokozók elleni vegyszeres védekezést. A

meggy s cseresznye moníliás hajtás hervadása ellen – ha már megjelent többnyire csak a metszőolló a segítség. A tavaszi lemosó permetezések elmaradását bizony ilyenkor már nemigen lehet pótolni az őszibarackfán sem. Ha a levél fodrosodni kezd, igyekezzünk a piros dudoros levelektől megszabadítani s valamelyik tafrina ellen alkalmas felszívódó permetező szerrel lekezelní fánkat. Gyümölcsfáink kora nyári kezelésekor azonban arra mindig figyeljünk milyen más veteményre, esetleg már pirosodó szamócára hullhat le a lombokról a permetlé. És akkor essék szó a korai Húsvétról is. Az idén ugyanis igen korán volt. Merthogy - mint tudjuk - ez egy mozgó ünnep, nem úgy, mint a Karácsony. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy legkorábban március 22-én, és legkésőbb április 25-én kezdődik. Miért is? Mert valamikor réges-régen, még 325-ben a niceai zsinat úgy határozott, hogy húsvét vasárnap a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtölte első vasárnapjára essék. Az meg változik a naptárban. Nem is bonyolódna a naptár igazítások történelmi történetébe, hiszen a nép hagyományörző szokásait valamennyi vallás magáénak – hogy ne használjam a kisajátítás szót - vallja. Ezért aztán sokan sokszor megpróbálták korrigálni a Föld-fordulókat – részben a vallások harmonizálása szándékával is – de még így is maradt négyévenként egy taldalék napunk – éppen idén lett hosszabb a február is egy szökő nappal. Gyümölcsoltó Boldogasszony napját azonban ez sem változtatta meg, mert azt a naptárreformoktól függetlenül 692 óta - a trullai zsinat döntése szerint - március 25-én tartják. Ebben az évben ez a nap Húsvét hetébe csúszott, ezért várta meg Kovács Gyula Magyar Örökség Díjas erdész, a Tündérvilla mozgalom alapítója a következő pénteket, hogy Pórszombaton, Medes hegyi gyűjteményes gyümölcsöskertjébe hívja oltó napra a tájfajták hagyományörző gyümölcsészeit. Mi is részesei lehettünk a gyümölcsoltást tanító hagyományörző rendezvénynek ezért tudok most néhány mondatot idézni az ott elhangzottakból. **Kovács Gyula köszöntőjéből:** „Rengeteg olyan anyagot kapok, amiben azt írják, hogy nekik ez már nem kell, de szeretnék megmenteni az utókornak. Ugyanis mindig visszaajándékozom a küldött régi fajtákat a tulajdonosuknak. Sokan mondják, hogy ők csak azt kérik, hogy ültessem el ezt a medesi gyűjteményben. Volt ebben az évben egy megható, megrázó esetem is, amikor egy ilyen tájfajta-mentés kapcsán, azt kérdezte az illető, hogy mivel tartozik, mire tréfásan azt válaszoltam, majd amikor már terem – egyébként berkenye fáról volt szó – akkor majd iszunk egy pálinkát a terméséből. Akkor azt mondta nekem, hogy nem tudok én inni magával, mert nincs nekem lábam, egy se. Nem is azért kértem, hogy ültesse el, mert nekem kell, hanem azért, mert ezeket a fákat még az elődeimtől kaptam. Mivel az elmúlt években, évtizedekben körülöttem már mindent kivágtak, még vissza akarom adni ezt a fajtát a jövőnek. És ez a lényeg - azt gondolom. Továbbadni a jövőnek.” **Szani Zsolt dr. a NÉBIH képviselésében is hasonló gondolatokat fogalmazott meg:** „A tájfajta nagyon sok mindent tükröz alkalmazkodóképességével, ellenálló-képességével, érzékenységével utal

arra a tájra, amelyikben keletkezett, illetve a többi fajta tulajdonságával, felhasználási értékeivel pedig azt a gazdálkodási, fogyasztói kultúrát tükrözi, amelyik ezt a fajtát termesztette, vagy termesztí egészen a mai napig. Számomra egy tájfajta egy-egy paraszti közösségnek a kulturális ujjlenyomata. Tudjuk, hogy régen a gyümölcsfajták nagyon sokrétűen kerültek felhasználásra, nagyon sok feldolgozási formát ismertek, többet, mint ma, aszalás, ecet, gyümölcsbor, must, pálinka, lekvárok, kompótok s más befőttek a friss gyümölcsön kívül. Nemcsak a tárgyi kultúrában, hanem a szellemi kultúrában is jelen voltak a gyümölcsök, mint szimbólumok, mint jelképek, az ünnepeken is szerepeltek. Az emberi élet fordulópontjainak ünnepein, születéskor, udvarlaskor, házasságkötéskor s a naptári ünnepeken is előkerültek, húsvétkor, karácsonykor. De végigkísérte a nemzedékek életét is, például a moldvai csángókról hallani, hogy régen élt egy olyan szokás, hogy az illető gyermeknek ültettek egy fát, a leánygyermeknek almafát, a fiúnak általában körtefát, és ha úgy alakult, ebből a fából készült a koporsója is.” **De idézzük ide Ambrus Lajos író szavait is:** „Göcsejben vagyunk, amely a történelmi Magyarország egyik legjobb körtetermő vidéke volt. Elődeink itt körülbelül 200–250 fajta körtét írtak össze. Akkoriban ez nem számított igazán olyan nagy számnak, ma viszont hatalmas mennyiségnek látszik. Napjainkra ez a fajtagazdaság eltűnt, egyedül itt maradt meg valamilyen nyoma Kovács Gyula kitartó gyűjtésének köszönhetően, aki ezt az egész kertet összehozta abban a tudatban, hogy az utolsó percekben, a 25. órában vagyunk. A fajták száma egyre inkább csökken, ez a gazdagság eltűnőben van, s ezzel az élet sokszínűsége is. Ha pedig ez a gazdagság eltűnik, ezért mindannyian felelősek vagyunk – s úgy gondolom, ez nemcsak a gyümölcsészetben, hanem egyéb más dolgokban is érvényes. A Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe ezért fontos, hogy társadalmisítva legyen. Régen, amikor még egységes, hagyománytisztelő és -örző világ volt, akkor a gyümölcsoltásnak is megvolt a maga hagyománya. Volt oltás és szemzés a naptári szakaszoknak megfelelően, tavasszal az egyik, szemzés nyár végén; általában augusztusban. Ez a gyakorlat és tudás rendkívül fontos volt, és ezért a pomológusok, akik jól látták mindezt már 150 évvel korábban is, azt képviselték, hogy a gyümölcsészetet társadalmisítani kell. Vagyis a gyümölcsoltás tudományának a néphez is el kell jutni. A mai alkalomra is a Nép kertésze című régi Lukácsy Sándor-féle 1881-es lapot hoztam magammal. Ez tulajdonképpen a községi faiskolának volt a régi lapja, Girókuti Ferenc volt az egyik szerkesztője, és abban Bereczki Máté is leírta, hogy a gyümölcsoltás miért fontos és mi volna az előnye. Mint Tőle is olvashatjuk, azzal a nagy kéréssel fordul azokhoz, akik ezt értik – mármint a gyümölcsfaoltást: néptanítók, a lelkesek, papok, vándortanítók, akik az országot akkoriban bejárták és munkájukkal behálózták, hogy ezt a tudományt ne művészetnek és ne büvészkedésnek fogják fel, hanem olyan praktikus, teendőnek, amivel a nép jólétét lehet emelni. És ez a lényeg: úgy gondolom, ma is erről

van szó – hiszen láthatjuk, hogy itt az oltásnak miféle sikere van. **Végül Rózsa Péter virágoskúti biogazda válasza arra a kérdésemre, hogy mi hozta ide ilyen mesziről a Hortobágy túlsó végéről:** „Az az érzés, meg az a tudat, amit ez a hely ad az országnak, a Kárpát-medencének, a hazának, hogy ilyen teremtő emberek, mint Kovács Gyula és mindazok, akik itt körbeveszik őt igazak és emelik ezt a kultúrát, hogy saját magunkból kitelik minden gazdagságunk. Nem kell külső segítség. Egy lényeges dolog van, hogy fel kell emeljük az ülepünket és kezdjünk el dolgozni. Akkor nem kell napi nyolc órát munkában lennünk, hanem Isten ingyen kegyelméből mindaz megadatik nekünk, hogy a jövő generációknak örököül hagyjuk azt a kultúrát, ami nemcsak a gyümölcsészet, hanem a népdal, anyanyelv és minden más kötődés, amit nem lehet máshol megtanulni, mert ez ideköt bennünket. Mert fel kell ismerni, hogy az embert a munka tette emberré és a munkanélküliség emberteleníti el.” Magam is tanultam oltani. Íme, egy már meg is eredt csereszegi mézes cseresznye oltvány a jövőnek ültetve kertünkben.

Származásáról annyit tudni, hogy Villási Pál a keszthelyi gazdasági tanintézet egykori főkertésze az 1880. évek táján találta a Keszthely melletti Csereszegi szőlőhegyen, mint termőfát. Merthogy ilyen az, amikor a Természet igazítja a géneket a termőhelyhez s nem a géntechnológusok igyekeznek a profitvarázs bővületében egyen ízlésű fogyasztókká nevelni az unokáinkat. És hogy a böjti szelekkel se maradjak adós, ezt olvastam a világhálón. Ide másolom, mielőtt ebből is valamilyen érdeket szolgáló ideológia magyarázat születne: „*Népies megfigyelésen alapul a "böjti szelek" kifejezés, hiszen a csillagászati tavasz kezdetén gyakran alakul át gyökeresen Közép-Európa időjárása. A téli félév nyugodt, úgy ahogy kiszámítható időjárását okozó anticiklonok megszűnnek és az egyre erősebb napsugárzás hatására teret nyernek az atlanti térségből hűvös, paradís levegőt nagy sebességgel szállító mérsékelt övi ciklonok. Ezek frontjai okoznak változékony, gyakran szeles időt. Kijelenthető tehát, hogy a tavasz érkezését már nem csak a naptár jelzi.*” Amikor ezt írták, még lehet, hogy érdemes volt a tavaszi teendőket naptár szerint beosztani, no de ebben a klímaváltozásra hangolt világunkban már jobb, ha kimegyünk a kertbe körülnézni. Ki is mentem az oltványt meglocsolni április 7-én, amikor 27 C°-ot mutatott a hőmérő.

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

ZUG...

Visszahúzódni, keresni egy olyan zugot, ahol megtámaszthatom a hátamat. Ahol félhomály van, éppen csak annyira látni, hogy a könyvembe, amit ölemben nyugtatok, bele-bele pillanthassak. Befészkelődni a biztonságos sarokba, nyugodtan kinyújtani a lábamat és csak úgy lenni, engedve lenni.

Éppen most, amikor a reflektorok szemembe világítanak, amikor zaj vesz körül, s dolgaim szekere lejtmenetben, lendülettel zötyög. Minden a legnagyobb rendben van. Egészség, munka, család, haverok – kipörgetem ajkamon, a szavak mögé nem gondolva semmit, csak kifejezve élményünket és reményünket: „minden ok”.

Sok éven át szembeállító módban gondolkodtam és beszéltem. Mondataim libikókája „de”, „azonban”, „viszont” kötőszavakon billegett. Fent legyen, ami még nincs, lába kalimpálgjon, s lekerüljön a súlyosabb jelen, talpát szilárd talajra tapasztva. Túljutni a jelenen, hátat fordítva neki a jövő, az „egészen más” ígézetében és reményében.

Úgy tűnik ez a beszédmód mára egészen elálátalosult. Egykor bátorság volt „de”-t mondani, megtagadni a jelent, mára szokássá, sőt divattá lett. Egykor táborba volt bennünket a „de”, ma magányosok tömege él háttal fordulva mindennek és mindenkinek, saját magát a teljes függetlenség ábrándjával keresve.

Miért is csodálkozunk az elégedetlenek kockázatmentes rutindacán? A remény magasra korbácsolt hullámairól a kilátástalanság mélyébe zuhant lélekvesztőkön levegőbe csapkodnak az evezők. Egyszerű kép, drámai, és láthatóan alkalmas kesergőre hangolni és átkokat szórni földi és égi hatalmakra.

Másik képet, másik keretet keresek. Az érdekel, ami világunk berendezkedésének éles sarkú bútorai között a tér. Nem annyira a futamok bravúrja, hanem a szünetek ihlete ragad magával. Az igenek és nemek világos és zárt viszonyai között a talánok és esetlegék résein igyekszem kémlelni.

Csak ne a láthatót, hanem a láthatatlant! A kérges külvilág csak belülről érthető. A jelen drámáját nem megtagadni, hanem megélni szeretném, mélyére kerülni a halálos örvénynek, elmerülni a szenvedés szenvedélyében. Mint a futó, aki megértette, az időt nem hagyhatja maga mögött.

Már kimondtam szavaim, messzire kiáltottam őket. Távoli pusztákba szállt a szó, hegyeken-bérceken át száguldott, keresztül a nagy vízen, míg észrevétlen körbeért a bolygón, s hátulról érintette tarkómat. Az idegen ismerős, az elfelejtett emlékezet visszatért. Halkan érkezett, mert hosszan kívánt maradni.

Elég legyen, testeim és véreim! Hagyjuk a fontoskodást, a jelentős szavakat, átfogó belátásokat. Ide gyűljetek velem, közös zugunk védett homályába. Már nem kell szólnunk, csak végig simítjuk sajtó tagjaink.

Békén lélegezve pásztázzuk egymás fáradt arcát a számaillatban. Létezésünk titka csöndben gögicsél.

Gyálarét 2015.

KIRÁLY IGNÁCZ

ADÁSTÖRVÉNYI MEGFONTOLÁSOK...

A Bokorban sokunk azzal is kifejezi Jézustól tanult hűségét, hogy a mindenható Isten helyett MINDENTADÓ ISTEN-hez imádkozik. Amikor elveinkről írunk, szólunk, akkor törekvéseink irányulását fogalmazzuk meg. Az eszménytől való elmaradásaink arra biztatnak, hogy erősítsük magunkban és egymásban a fejlődés reményét. Amint ezt a Hűségimánkban fogalmazzuk: „...adtam-e időt, pénzt, szeretetet, eleget adtam-e, többet adtam-e, mint tegnap...”.

1./ Szemlélet, megfontolásra.

Jézus Istene a szegények pártján van. *Jézus Istene nem a szegénység pártján van.* A javak sem a mieink, ránk vannak bízva. Arra kell használnunk, amire adattak. Az ember a boldogságot úgy is megfogalmazhatja, mint a mindent birtoklás, az elvesztés félelme nélkül. Isten ilyen értelemben boldog. Az ember olyan mértékben boldog, amilyen mértékben megéli ehhez a boldogsághoz vezető utat. Két út van. Az egyik szerint akkor birtoklok többet és „mindent”, ha elveszem a másét, a másra bízott javakat. A másik út szerint, akkor birtoklok többet, ha megosztom a rám bízott javakat másokkal. Minél többen osztjuk meg egymással javainkat, annál többet birtokolunk, pontosabban használhatunk. Vegyük ki a „birtoklás” fogalmát, hogy ne zavarja meg a használatra kapott értékekhez való viszonyulásunkat. Biblikusan megfogalmazva ezt a szemléleti felvetést: gazdagodhatunk Mammonban (anyagi birtoklásban) és gazdagodhatunk Istenben (az odaadva használt javakban). A Jézus által említett „csekély” (az anyagiak) az, melyben való hűséges használat érdemesít arra, hogy nagyobb értéket is ránk bízson a mennyei Atya. Ez az Atya minden földi leányának és fiának javára adta a javakat, és bőségben adta.

Egy nagycsaládban nem kell, hogy mindenkinek mindenféle szerszáma legyen. Kölcsönkérhető eszköztárral rendelkezünk. Nyitott géppark kialakítása mondatja velünk: „Előbb kérdezz, utána vásárolj. Pénzért a süsü is tud javakhoz jutni.” Fontos a világos illemszabályok tudatosítása, hogy jól működjenek a dolgok. Találjanak vissza a gépek raktári helyükre. Óvott, tiszta állapotban jöjjenek vissza. Az odaadó is tudja, hogy meghibásodás lehetséges, de a rendeltetésszerű használat csökkenti ennek lehetőségét. Erre az tanított meg bennünket, hogy egy kisgép fél évig keringett egymástól elkérés láncolata miatt, mire a kiinduló pontnak is szüksége volt rá és utána nyomozott. Javaink odafigyelő rendelkezésre állása jó iskola az adásban való nevelődésre. Szemben a világ fiainak humorosan megfogalmazott régi szemléletével: „Ami

a miénk, az mindenkié. Ami az enyém, ahhoz semmi közöd.”

2./ Ami kevés Jézus Istene előtt.

Jótékonykodás alkalmi és/vagy rendszeres adakozás a rászorulóknak. Példa értékűek azok a szerzetesi és lelkeségi mozgalmi rendek, melyek erre teszik a hangsúlyt. Ma ezek nagy része újraelosztó rendszerben működik. A Teréz anya Szeretet Misszionáriusaihoz beáramló adományokat a nővérek rendjük szabályzata szerint elosztják. Jó az adományozónak, megnyugszik a lelke, hiszen jótékonykodott. Jó az adományt osztónak, mert teljesíti azt, amivel megbízta rendje és az adakozó. Jó a megsegítettnek, mert csak el kell vinnie és fel kell használnia azt, amit kapott. Ha ez a gyakorlat az adományozó lelkület magját vetné el a megsegítettekben, akkor volna az adásban való fejlődésre remény. E nélkül mindenki elégedett a maga rendszerén belül, csak a mindent adó Isten nem. Pedig a Gazda a nap folyamán sokszor kimegy a piacra, hogy a dolgozni hajlandóakat felfogadja szőleijébe, hogy aztán sorsukba beleérzően fizetésen túl, megélhetési támogatást adjon, akár a korábbi felvett munkavállalók igazságérzetét is felborzolva. (Máté 20,1-15). Megélhetést ad. Kinek fizetésként, kinek adományként. A piaci élősdiének nem szór alamizsnát, munkára hív.

A pestiek „Róbert bácsi” példálózásai arra figyelmeztetik felebarátaikat, hogy ők nem kihasználható, ingyenykonyhás balekok. Pedig Feinsilber Róbert bácsi segítette, ahogy tudott: jótékonyaságra használta szélhámossági hajlamát. Kéregetett, huncutkodott, betyárkodott, hogy adhasson a sok akkori hajléktalannak. Még az öngyilkosjelölteket is hozzá küldték, mint „lebeszélő hivatalhoz”. Kitoloncolt koldusként halt meg. A jogszabályokon átlépő adakozót elítéli a világ. A jogszabályokat betartani látszó hatalmasok, ha adnak morzsákat milliárdjaikból, megtapsolja a világ.

A jó gazdálkodástól nem hatódik meg Jézus Istene (Lukács 16,19-26). A zsidók istene meghatódna, hiszen az ő áldásának jele a sok fiú gyermek, a jó egészség és az anyagi javakban való bővelkedés. A jó gazda gondol a holnapra, magtárakba tárol, „bespejzol”. Közfelfogásban ostoba az, aki eltapsolja javait és nem gondol a jövőre. A jó gazda szinte azonosul vagyonával. Ez az önértékének mutatója. Ez a társadalmi megbecsülésének alapja. Ezért aki dúskál, az még hatalmat is vásárol hozzá, közéleti szereplést, népszerűséget. Lelkiismerete megnyugtatóására hangsúlyozza, hogy ezt gyermekeiért, családjáért, a rábízottakért teszi. Ők öröklik áldásos tevékenysége javait. Ezen az érdekeltségi listán sem hatódik meg Jézus Istene. Esztelennek minősíti a jó gazdát: „...még ma éjjel számon kéri életedet...”. Minden emberi érintett kör elégedett lehet, csak az Isten nem. A mindent adó Isten nem önös, családi, faji érdekeltség teljesítésében leli örömét. Más kollektív önközpontú körökben is az ő leányai és fiai élnek. A mindenkit átölelni akaró divinális (Isten szerinti) gondolkodású emberekben van az ő reménye.

3./ Akadályok a mindennapjainkban.

Életelnyelő hatással működik a **Mammon**. A Mammon jézusi fogalma az anyagi javak sátáni megszemélyesítése. „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok” (Balczó A.). Nézd meg mennyi időt energiát figyelmet vesz el életedből a pénzkeresés, és megtudod, hogy hol tartasz az Isten Országá dalgában. Mára romantikus álmommá vált a gulyáskommunizmusban énekel dal: nyolc óra munka, nyolc óra pihenés, nyolc óra szórakozás... „A tőke az új isten, aki mintegy 200 évvel ezelőtt egyetlen mozdulattal lesöpörte trónjukról régebbi kollégáit” (Kittsteiner). Amíg a legelkötelezettebb emberek is munkájuk mellett csak maradvány érdekltséggel tudnak Isten Országot építeni, addig nagy a baj. Csekély vigasz, hogy a nagyobb jövedelemből többet lehet adni...

Pazarlásra nevel a világ. A reklámok lényege, hogy meggyőzzenek arról, hogy szükséged van arra, amire nincs szükséged. Önkényeztető kiadások teszik sokak számára „sokadika” idejévé a hó végéket. Kiköltekezésből üres a kassza a hó végére. A shoppingolók tömegei bevallják, hogy áruházi sétálgatásaik milyen nem tervezett kiadásokba, vásárlásokba kerülnek. Amíg bizonyítvány megmagyarázó szövegek születnek („megérdemlem”), addig nehéz eljutni a bűnre vezető alkalmak értékeitéig. Önnevelési biztatás: „Izzadjon meg kezében az alamizsna” (Didaché 1,6).

Spórolás manapság karakter és szemlélet gyümölcse. Erény, ha az erre fordított figyelem, energia, idő az anyagiakkal való foglalkozás csökkenését és a javak hatékony használatát eredményezi. Bűnre vezető alkalom, ha ezen a címen anyagiakkal való foglalkozással telítődik az ember. Ekkor vész el az adásban fontos könnyedség, a „jókedvű adakozás” lelkülete. Önnevelési biztatás: „Ne tudja a bal kéz, mit tesz a jobb” (Máté 6,3).

4./ Adás az élet.

Hasonlítsuk össze a világban adásként mondott tevékenységet a Jézustól tanultakkal. Érdekből adok, hogy arányosan visszakapjam. Jézusnál **ellenszolgáltatás nélkül** kell ezt tennem (Lukács 14,12). Számító lelkülettel adok, hogy megkalkuljon érte, hogy hasznom legyen belőle. Jézusnál **társadalmi megbecsülést nem várva** kell adnom (Máté 6,1-). Nyilvántartottan adok, hogy arányosan igazságos legyen az adok-kapok kaláka rendszere. Jézus Istene a „rejtekekben” adó magatartást, a „bőségesen” segítőt értékeli. Az itéletabló (Máté 25,34) a kéretlenül is adót méltatja. Az ember a maga nevét, írását, híryanagát keresi elsősorban adásaiba is. Jézus óva int a nyomulásoktól: legyen jó nekünk a lakomai hátsó sor, **atyai méltatásban** bizzunk. Jézus sok ellenséget szerzett magának. Mégsem maradt ránk egyetlen olyan ellene szóló anyag, mely kétségbe vonta volna jótettei hitelességét. Ingyen adta mind azt, amije volt: gondolatait, gyógyító tevékenységét. Adásainak hiteles ténye miatt nem volt fogás rajta.

A teremtett világ adás alapján is értelmezhető. A biológiai élet egymás odaadott, vagy elvett adományaira, értékeire épül: oxigén és széndioxid háztartásban való egymásra utaltságunk, a tápláléklánc elhalással éltető körforgása erről szól. Olyan törvényszerűségek ezek, melyek

akkor is működnek, ha nem adunk. Ha nem működik az éltető önátadás, akkor működik az elvevő kényszerítettség. Az istenkép reményű ember hivatott arra, hogy tudatosan fölállalja és megvalósítsa az adás rendjének térhódítását a földön.

5./ Mit, mennyit, kinek?

Amikor a **mindent** akarjuk megfogalmazni, azt mondjuk „szeretetet”. Amikor adásaink tárgyait jelöljük, akkor minden rendelkezésünkre álló adhatót felsorolunk (idő, pénz, tárgyak, figyelem, szaktudás...). Másét (a másra bízott javakat) elosztani nem adás. Egy káplán elhelyezését azért kérte plébánosa, mert kiosztotta a szegényeknek a plébános éléskamrájának tartalmát. A családi adás a közös javak tekintetében családi döntés eredménye. Ahol ezt a szülők nem veszik figyelembe, ott nehezen valósul meg a „normára nevelés szelíden” elve.

Mennyit? Jézusnál ez is személyre szabottan működik. Az irgalmas szamaritánus **valamennyit** ad az ápolásra (szükséges és elégséges mértékben). Zakeus **sokat** ajánl fel, jóvá tenni akarva ezzel eddigi betyárságait. A gazdag ifjúnak a tökéletességhez **mindent** kellene adnia. Mind a három eset szereplőit méltatja, értékeli Jézus, ill. értékelné a megtenné...

Kinek adjak? Kötelességi és **rászorultsági körökben** érdemes gondolkodni. Az életformából adódó vállalt belső köröm a családom, az életközelségben lévők. **Személyes** kapcsolati rendszerben csökken a kegyes adásokból fakadó ártalmak veszélye. Lustaságot, élődsi mentalitást konzerváló adás ártalmas. Szorgalmat, talpra esettséget és **adásra való felnevelődést** segítő magatartás az, amire törekednem kell. A **megtervezett, rendszeres adás** olyan szemléletet alakít ki, melyben természetesen helyet kap az **alkalomszerű, a rendkívüli** rászorultság észrevétele is. **Hősies teljesítést** az jelenti, mikor a bántónak, az ártani akarónak kellene adnom. A kényszerítettségből adásig emelkedő magatartásra példa az, mikor a megszálló római katona arra kényszeríti az elnyomott zsidót, hogy vigye csomagját egy darabig. Ha tovább is képes vinni a kötelezőnél, akkor ad. A köpenyt elvevő agresszívnek, ha a károsult az ingét is odaadja, akkor ad. Jézus a határtalanított adástörvényre tanít bennünket.

Amikor **ellopták hízőnkat, nem mi adtuk oda. Kedves érdi szóbeszéd volt: Királyék azért tartanak legalább két disznót, hogy jusson egy az „éhezőknek”.** Amikor nagy leányunk kunyerálásra odaadta új babakocsinkat egy megélhetési becsöngetőnek, akkor ezt ő adta, mi szülők pedig dühöngtünk. Amikor új kerékpáromra lakatot venni beugrottam a boltba és közben elemelték a kerékpárt, nem odaadtam, hanem elkeseredetten dühöngtem. Tolsztoj kegyes szövege sem vigasztalt: „Neki nagyobb szüksége volt rá.”

Olyan sok illegális anyagbeszerzés elviselői voltunk, hogy illett levonni a tanulságot: javaink csak ránk vannak bízva. Használjuk az eszünket és leleményességünket, hogy a ránk bízottak arra és úgy legyenek hasznosítva, amire és ahogyan azt mi jónak látjuk. Lényeg: szerezzünk

barátokat a hamis mammonnal. A meglopottak is eljuthatnak az adásban gazdagodás szemléletére. Ugyanis adásban gazdagodni akaró barátságokra épül az Isten Országáa.

(2016.)

VÉGH GYÖRGYI

BÚCSÚ A FEGYVEREKTŐL A FAREWELL TO ARMS (HEMINGWAY)

Az ideai erőszakmentesség világnapra emlékezve jeleztük olvasóinknak, hogy interjúsorozatot indítunk, megszólítva a békéért munkálkodókat.

Elsőként - az általános hadkötelezettség megszűnésének 5. évfordulója alkalmából - dr. Merza Józseffel beszélgetünk, aki 30 évvel ezelőtt mondott nemet a katonai behívóra.

Ön büntetett előéletű?

Merza J.: Nem. A hat hónapnyi fogházra módosított nyolc hónapos börtönbüntetést pénzzel meg lehetett váltani, s nekem – négy gyerekem miatt – jobb volt fizetni, mint munkátlanul ülni.

Lépünk vissza 30 évet! Emlékszik még, mire gondolt, amikor megkapta a katonai szolgálatra szóló behívót? (Pontosan mikor?) Hány éves volt akkor?

Merza J.: 47 éves és két napos. A születésnapomon feleségemmel és 6 éves lányommal szép, őszi sétát tettünk Kecskeméten, ahol, elemi iskolás koromban, öt évet töltöttem. A behívó 1979. szeptember 18-ára szól. Több mindenre gondoltam, de két lényeges dolog volt. Az egyik: jó időben jött a behívó, mert akkor már tudtam, hogy ilyen esetben mit kell tenni. A másik: Azt kell tenni, amit mondunk, vagyis szavainknak és cselekedeteinknek összhangban kell lenni egymással.

Mi indította négygyermekes matematikusként arra, hogy visszautasítsa a szolgálatot?

Merza J.: Az erőszakmentességről vallott és bő két évtized során kialakult felfogásom.

Tisztában volt az esetleges következményekkel?

Merza J.: Nem. A következmények attól függtek, hogy a bíróság minek fogja tekinteni az ügyet. A szokásos büntetési tétel, sorkötelesek esetén, három és fél év körül mozgott. Ha politikai ügyet akartak volna kerekíteni belőle, akkor több is lehetett volna akkor is, ha túl vagyunk a helsinki egyezmény aláírásán.

Gyermekei hogyan fogadták döntését?

Merza J.: A három nagyobb gyermek egy aláírt képeslappal fejezte ki támogatását, ami nálam volt addig, amíg el nem vették egyéb leadandó tárgyakkal együtt.

Milyen büntetést szabott ki a bíróság a szolgálatmegtagadásért?

Merza J.: Meglepően enyhe, nyolc hónapnyi börtönt, amit a Legfelsőbb Bíróság hat hónapi fogházra változtatott. Ezt az ítéletet a Legfelsőbb Bíróság Elnöki Tanácsa, a Legfőbb Ügyész kétszeri fellebbezésére sem módosította.

Mivel két év múlva visszautasítottam a katonakönyvem átvételét, egy újabb tárgyalás után ismét pénzbüntetést kaptam.

Nem bánta meg?

Merza J.: Nem. A világ egy másik oldalát ismertem meg. A hátrányokat pótolta a rendben lévő lelkiismeret.

Van arról tudomása, hogy a közvélemény hogyan reagált erre a szokatlan és nem veszély nélküli tettére?

Merza J.: Igen. Legfontosabb támogató az Egyház lett volna, azonban a Katolikus Püspöki Kar, egy felkért referensének véleményét magáévá téve, elhatárolta magát az effajta viselkedéstől.

Voltak támogatói (családján kívül), akik megerősítették döntésének helyességében és a következmények vállalásában? Kik (egyének és társadalmi csoportok)?

Merza J.: Munkahelyi kollégáim világlátott emberek, ezért magatartásom, ha nem is mindig követhető, de érthető és megbecsülendő volt számukra. A külföldi írótt vagy elektronikus hírközlés révén a határon túl is ismertté lett ügyem. Békecsoportok álltak mellé. A hazai demokratikus ellenzék szintén támogatta, mint az emberi jogok megvalósításának esetét. Erőszakmentes felfogást valló egyházi felekezetek és személyiségek fejezték ki egyetértésüket. Alapvető támogatást, természetesen, a bázisról, a Bokor közösségtől kaptam.

Később követői is lettek. Megkeresték önt, mielőtt a katonai parancsnokságra mentek? Mit tudott mondani nekik?

Merza J.: Másfél év után a nagyobbik fiam követett, majd közösségi fiatal barátaim. Megkerestek, elmondtam az addig követett bírósági gyakorlatot, valamint azt, hogy milyen körülmények között kell eltölteniük a kiszabott szabadságvesztést. Saját tapasztalataimat és a szolgálatmegtagadás miatt korábban elítéltektől hallottakat mondtam el.

Az utóbbi néhány évben már nemcsak az országok közötti háborúkról hallhatunk szomorú híradásokat, a hazai iskolákban megjelenő erőszakos esetekről szóló tudósításoktól is hangos a média. Mit gondol erről?

Merza J.: Szomorú vagyok, de összefoglaló általánosságokat – nem lévén szakember – nem akarok mondani. Mint európai magánember, szubjektív hangként, azt a bánatos élményemet említem, amikor megtudtam, hogy a párizsi metróaluljárókból kivész a zenés romantika és a felszínen bőrruhás fiatalok száguldoznak bivalyerős motorokon. Metrókocsikat foglalnak el, ártatlan emberek kerülnek olyan ügyek miatt életveszélybe, amihez semmi közük sincs. Amerikában a tanár a katedra mögül pisztolypárbajt vív tanítványával. A dicsőségnek számító első kubai gépeltérítéstől az önfeláldozó, öngyilkos robbantóig olyan úton megyünk, aminek nehéz pesszimizmus nélkül látni a végét. A politika – a jószándékúak ellenére, ilyenek is vannak – az erőszak mindennapos szálláscsinálója. Nehéz keserű szatírárt nem írni. Nem folytatom, meghagyom ezt a témát a vele készséggel foglalkozó napilapoknak, okos politológusoknak és társadalomfilozófusoknak. Ami az oktatást, a gyerekeket illeti: a globális vi-

lágban megsokszorozódtak a mintaadás lehetőségei és ennek hatása meg is látszik az informatikát tehetségesen művelő fiatalság körében. Jó és rossz tekintetben egyaránt. Elliot Aronson, a neves amerikai szociálpszichológus – aki új könyvének (Columbine után) magyar nyelvű kiadása okán érkezett Budapestre - az általa kidolgozott "mozaikmódszer" eredményességéről is meggyőzően beszélt. Aronson véleménye szerint az iskolai versengés agresszívvá teszi a diákokat, az együttműködésre nevelt gyermekek nemcsak az osztályteremben, hanem később is tolerálni fogják egymást.

Valóban a versengés az ok?

Merza J.: Ha okos lennék, kitalálnék valamit Aronson professzor módszere ellen. Például azt, hogy a csoportfelelőst is lehet irigyelni, lefojtva gyűlölni, hiszen az alacsonyabbrendűségi érzés újrászületésének minden újszülöttel megvan az esélye. A hátrányos helyzet nemcsak a versengésből születik. Sikeres személyek lehetnek irgalmatlanok mások iránt. Nem a verseny miatt, hiszen ők nyertek, hanem más, alantas ösztön miatt. Persze, egy „sikerese” sztár is lehet sikertelen, mert nem tud őszintén szeretni és ebbéli sikertelenségét, a szeretet „versenyében” alulmaradását torolja meg másokon. Jó, ez nem az én mesterségem.

Hány éves most? Mivel tölti napjait?

Merza J.: Egy hónapja lettem 78 éves. Naponta bejárok a régi munkahelyemre és ott a könyvtárnak végzek számítógépes feldolgozást. A teljesen szabad munkaidőből adódó szolid jövedelmet nyugdíj-kiegészítésre használom s e révén hasznos likviditásra teszek szert. Talán túl sokat költök újságra, folyóiratokra, de én a papíralapú irodalmat szeretem. Mindig találok érdekes újdonságot magamnak, egyelőre nem öregszen. Vérkeringésem karbantartására időnkint gyötrő túrákra megyek, amíg lehet. A természet – még ha komisz is tud lenni – de mindig őszinte. Ellenségem nincs, barátaim vannak. Velük beszélgetek, levelezek. Figyelem a régi, megbecsült öregeket, hogy ők hogyan csinálják.

Köszönöm a beszélgetést!

2009.

MERZA JÓZSEF

LÉLEKVÁRÁSRA 2012 (MÁJUS 1. KEDD)

*„Honnan van ennek a bölcsessége? Nem az ács fia ez?”
(Mt 13, 54)*

“Ön, Uram, igazi amatőr” – mondta felcsillanó szemmel az árus a párizsi bolhapiacra. Láttá ugyanis, hogy a vele szemben álló ember jól ismeri a témát, oda nem illet a vevő vagy gyűjtő kifejezés használata. Többről volt szó: mindketten szerették is a csere tárgyát és ettől az adásvétel eseménye egy más, szellemi síkra került, ahol nem

a pénz és a birtoklás volt előtérben, hanem két ember kölcsönös vonzalma a cserében szereplő érték iránt. Piaci példa a mindennapi életből. A jelenetért nem kell külföldre menni: tessék megfigyelni egy lépcsőn ülő, hajléktalannak tűnő eladó és egy értelmiségi kinézetű ember párás vitáját. A lelküket teszik ki a beszélgetésben. Egyenrangúak.

„Magának ki adott engedélyt arra, hogy lelkigyakorlatot tartson?” – kérdezte a plébánián megjelent egyházi ellenőr a baráti közösség elmélyedését vezető, mérnöki képzettségű fiatal férfitől. „Jézus Krisztus” – hangzott az amatőr válasz. Caritas Christi urget nos - Krisztus szeretete hajt minket - mondhatta volna hagyományos formában. Az informális kapcsolatban szereplő értékeket, amelyeket valaki adott, és amiket valakik kaptak elsősorban ismét a tárgy kölcsönös szeretete határozta meg. Nem jött számításba a csereérték, az érzület és bizalom számított, amivel valaki odafordult másokhoz, és amivel a többiek elfogadták az ő megnyilvánulását. A Lélek és a beszélgetés tartalma volt központban, nem a hivatali felhatalmazás. Pillanatfelvétel a hetvenes-nyolcvanas évekből.

“Ki ez a kisiparos, aki veszi a bátorságot, hogy a zsinagógában teljes öntudattal beszéljen Isten Országáról és annak igazságáról?” Az ács fia az Ország kereséséről beszélt és életének valóra váltására szólította fel a gyülekezetet. Megosztotta hallgatóit. Amatőr teológus jelent meg, aki nem tartozott egyetlen vallási irányzathoz sem, állása, rangja nem volt, de Lelke nyitva állt az Atyjától hallott szavakra. Kép időszámításunk harmadik évtizedéből.

A felületes ember nem szereti az amatőröket. A felületes ember nem tud túljutni az előítéletein. A felületes ember nem szeret gondolkodni. A felületes embernek szüksége van a hivatali tekintély támaszára. Így törekszik biztonságra, ha kell hatalomra, uralkodásra. Az amatőrökön viszont nem lehet uralkodni. Azok szabad emberek. Képesek a lépcsőn ülni. Az amatőr más, mint a többiek. Rá érdemes figyelni. Az első jelenet kapcsán Stefan Zweig szép novellájából idézhetek: „A gyűjtők boldog emberek.” A két másik jelenethez átalakítom a mondatot: A Lélek emberei boldog emberek.

Magamat kérdezem. Kinek, minek a szeretetéért teszem a dolgaimat? Amatőr vagyok? Boldog vagyok?

GARAY ANDRÁS

MIT NEM MONDOTT EL JÉZUS...

Gáborral vagy tíz éve találkoztam. Az akkor a harmincas éveit elején járó fiatal családnak terveztünk egy nagyon mutatós házat itt Dunakeszin. És mint mindig ilyenkor kicsit elbeszélgettünk a világ és a saját dolgainkról. Gábor bányamérnök. Mivel itthon a sors kifürkészhetetlen útja és a multik akarata szerint a bányákat bezárták nem tudott elhelyezkedni a kedvenc, választott szakterületén, így külföldön vállalt munkát. Pontosabban, az lett a feladata

egy nemzetközi kutatócsoporttal, hogy tárja fel egy afrikai ország bányakincseit. Hát innen lett a pénz, meg a szép ház. De, hogy nemcsak az, azt csak később tudtam meg.

Mert nemrég találkoztunk, véletlenül az utcán, majd több hosszabb beszélgetésben ismertem meg igazán őt. Gábor afrikai, majd dél-amerikai útjait és kutatásait az őserdőkben alapvetően nem a bányakincsek felkutatása motiválta. Ez egy eszköz volt ahhoz, hogy eljusson azokhoz a természeti népekhez, törzsekhez, akik még éltek azokat a rítusokat, ahol nem vált el a profán és a szakrális, ahol az istenségekkel, ősökkel való spirituális kapcsolat elevenen élt tovább. Így vett részt sámán szertartásokon Guineában, ayahauszka (a lélek indája) szertartásokon az equadori őserdőkben és Mexikóban. Itt ismerte meg azt a világot, amit mi primitív vallásoknak nevezünk. Szájtátva hallgattam, amiket mesélt. A testen kívül létről, a szellemvilágba tett utazásokról, és hogy mit jelent annak az átélése, hogy a bennem lévő lélek irányít. Hogy van egy-ségben minden a világban, Istennel, emberekkel, növényekkel, állatokkal és a látszólag élettelen világgal, mit jelent az, hogy hallhatatlanság, mi a lélek útja. Mit jelent az ősökkel találkozás, hogyan meríthetünk információt és útmutatást a mindentudás isteni tárházaiból. Hogyan tudunk üzenetek közvetíteni, mi az, hogy telepátia, intuíció. Hogy lehet megérezni a gondolatokat. És persze élt indiai asramokban, részt vett a Holi és a Durga puja fesztiválon Indiában. Hosszabb időt töltött buddhista szerzetesek között. És mindezt nem a kulturális, vallási turizmus keretében, hanem a végső valóság, vagy mondjuk így az ősi bölcsesség keresése motiválta. Természetesen nemcsak az ilyen egzotikus világ érintette meg, hanem Arisztotelész, Platon, a pythagoriánusok, az egyiptomi Ankh egyház és persze a kereszténység is. Bizony elszégyelltem magam, ahogy idézett az Ó és Újszövetségből, vagy Origenésztől és a korai egyházatyáktól. Gábor közben vegetariánus lett, kinézete sem egy nemzetközi bányakutató, hanem inkább egy szerzetes megjelenését mutatta. És nagy ház ide vagy oda, szerény, adakozó életet él.

Persze a beszélgetés nemcsak róla szólt, hanem rólam is. A kereszténységről, a katolikusságról, a Bokorról, a jézusi etikáról, azokról az értékekről, amiket évtizedek alatt magamba szívtam. Gábor figyelmesen hallgatta, majd megszólalt.

- Te András, te még mindig egy ilyen primitív vallásban hiszel, mint a kereszténység?

Bevallom őszintén ez a mondat nagyon szíven ütött.

- Miért gondolod, hogy primitív?
- Azért, mert azok az emberek beszélnek így, akik elveszítették a spirituális énükkel a kapcsolatot.

Azért, mert azt hiszed az istenkapcsolat valami erkölcsös dolog megvalósítását jelenti csupán.

- De mégis az az isteni lét kibontakozása bennünk – vágtam közbe.
- De mit tudsz Te az isteni létről, az Isten világról, vagy akár az ember valóságos világról, felépítéséről, hogy azt gondolod: ez és ez az isteni lét. Az úgymond jézusi erkölcs, amire mindig hivatkozol, meg semmi újdonságot nem tartalmaz, mondjuk pythagoriánusok, vagy akár Buddha tanításához képest.

Kicsit csendben maradtam és elég kevés ellenérvem maradt, hiszen semmit nem éltem át abból, amit Gábor, nem hitből, hanem tudásból és tapasztalatból mondott.

Gábor megérezte, hogy talán túltent egy lépcsőfokon és lassan elbúcsúztunk egymástól, hogy majd folytatni fogjuk a diskurzust. Azért a gondolat nem hagyott nyugodni. Még, hogy a kereszténység primitív vallás- ez felháborító.

Aztán eszembe jutott két szentírási idézet:

„Még sok mondanivalóm van hozzátok, de most nem vagytok képesek elhordozni.”

Jn. 16;12, és egy páli idézet:

„Én sem szólhattam néktek, atyámfiak, mint lelkieknak, hanem mint testieknek, mint a Krisztusban kisdedeknek. Tejnek italával tápláltalak titeket és nem kemény eledellel, mert még nem bírtátok volna meg, sőt még most sem bírjátok meg. (1 Kor 3,1-2)

Szembe kell néznünk tehát azzal a helyzettel, hogy nem lehet egy és ugyanazon tanítást adni mindenkinek. És ezt Jézus is tudta. Ha olyat akarunk elmondani, amit mindenki megért, óhatatlanul leszállítjuk a mondanivalónkat egy alacsony szintre. Ha a vallás azokhoz alkalmazkodna, akik értelmileg korlátozottak, erkölcsiségük kezdetleges és érzékeik tompák, akkor lehet, hogy ez segíti őket, de teljesen hasznavethetetlen azok számára, akik már magasabb erkölcsi fokon, nagyobb spirituális igényekkel és megismerési vágygal élnek.

Hiszen a templomok ürülnek, az értelmiség és a szellem emberei fokozatosan kihátrálnak a vallások világából és nem azért, mert túl rosszak lettek a vallásuk tanításához képest, hanem mert a vallás volt túlságosan elégtelen az ő számukra. Hiszen Istenről, a világról, a végső dolgokról vagy akár önmagukról olyan éretlen és elégtelen képet sugároztak, amit a képzett értelem vagy a spirituális útkeresésben lévő ember már nem tud elfogadni.

A tét ma már az, hogy fenn tud-e maradni a kereszténység anélkül, hogy azokra a kérdésekre, amikre a 21. század embere kíváncsi, érdemi választ adjon, és ne kenje el: a hát ez titok, misztérium, majd a túlvilágon megtudod, nem a mi dolgunk ez - egyre üresebben csengő válaszain. Meg különben is örülök, ha megtartom azt, amit fontosnak tartok. Miért változtassak.

De nézzük Jézus életének két sokszor előforduló mozzanatát:

„Az Isten királyságának titka nektek van szánva, azokhoz a kívülállókhöz minden példázatokban jut el, hogy jól megnézzék, mégse lássanak”

(Mk 4,10-11 illetve 33-34) „sok ilyen példázattal szólt nekik az igét, ahhoz mérten, ahogy képesek voltak a meghallásra, példázat nélkül nem szólt nekik, de tanítványainak külön mindent megmagyarázott.”

Tehát vannak a kívül állók és a maguk közti, vagy – máshol – akik, kinn hallgatják, majd a tanítványokkal be-megy a házba és ott beszél nekik. Az Apcsel 1.3-ban a tanítványoknak Isten országára tartozó dolgokról beszél, vagy Máténál

7.6 „Ne adjátok azt, ami szent az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé!”

Ha a szoros kapun való átmenést az üdvözülésre és az örök kárhozatra alkalmazzuk az elég megdöbbentő. Elképzelhető a szerető Isten, aki azt állítja, hogy sokan akarnak bemenni az örök életbe, de azt nem fogják tudni megtenni.

Vajon elég muníciót ad-e az embernek a szűk kapun való átlépéshez az ítélő Isten fenyegető képe, aki mint a sturmbannführer az auschwitzi rámpán jobbra vagy balra állítja a delikvenseket, hogy te bemehetsz az örök életre, te meg az örök kárhozatra - magyarul a pokolba kerülsz. Vagy itt valami másról van szó. A megkívánt tökéletességre törekvő embert motiválja-e a fenyegetés, vagy az alapvető kérdéseire adott egyértelmű válaszok juttatják el a cselekvéshez. Az, hogy tudja, mi van, mi lesz és a dolgok hogyan is vannak. Pál úgy mondja: „Istennek titkon való bölcsességét szóljuk azt az elrejtettet, amelyet öröktől fogva elrendelt Isten.”

„Nekünk azonban kijelentette az ő Lelke által Istennek mélységét, amelyekre a Szentlélek tanít meg. Spirituális dologok ezek, amelyeket csak a spirituális ember ítélt meg, az, akiben Krisztus értelme lakik.”

Krisztus értelme! Általában az értelem szitokszó a hitet elváró egyházakban. No, lám itt a gnózis- mondhatjuk. Teológia helyett teozófia. A gnózis, ami megjelenik Pálnál, Jánosnál. Barbara Thiering neves bibliakutató írt egy könyvet: a Könyv amelyet Jézus írt: a János evangéliuma. A szinoptikusok – szerinte nem mások – mint lebutított könyvei Jézus tanításainak, hol a valódi tanítás is jelen van abban a formában, amit már idéztem: benn a házban, a bennfenteseknek – ott hangzott el a valódi tanítás! Amiről alig tudunk valamit. Ez a ránk „bízott drága kincs” írja Pál Timóteusnak. És az ősegyház alapiratai is tele vannak ennek a titoknak, ennek a többszintű ismeretnek a bizonyosságával. Hogyan ír is Ignátius Antióchia püspöke, Szent János tanítványa: *Még nem vagyok tökéletes a Jézus Krisztusban, mert most kezdek tanítvány lenni és úgy beszélek veletek, mint tanítványtársaimmal, akiket beavattak az evangélium misztériumaiba. Avagy nem írhatnék én néktek ezeknél még mélyebb rejtelmű dolgokat? Félek azonban azt cselekedni, nehogy bántást okozzak nektek, ki még csak kisdetek vagytok. Bocssátok meg*

azért nekem, mert nem teszem: mert ti képtelenek volnátok befogadni azok súlyos fontosságát és csak megfojtana ti-teket. Mert még én is- bár kötve vagyok- és meg tudom érteni a mennyei dolgokat, az angyali rendeket, az angyalok és seregek különböző fajtáit, a hatalmak és uralmak közötti különbségeket, a trónusok és hercegségek sokféleségét, a kerubok és szeráfok kiválóságait, a Szellem magasztosságát, az Úr országát és mindenekfelett a Mindenható Isten összehasonlíthatatlan fenségét, mindazonáltal – bár jártas vagyok ezekben a dolgokban – én semmi esetre tökéletes nem vagyok, sem olyan tanítvány nem vagyok, amilyen Pál vagy Péter.

És idézhetnék itt szent Kelemtől, Origenésztől, vagy Iréneusztól ebben a szellemben, de nem akarok untatni benneteket.

Mert, miről is van itt szó. Az emberek választ várnak az alapvető dolgokról:

- mi az életem célja
- mi lesz velem a halál után
- mi a lelkem útja
- mi az, hogy szellem és lélek
- milyen az Isten valójában
- vannak e szellemi lények
- mi az örök élet és hogyan zajlik
- mit jelent az, hogy teremtett vagyok
- hol lakik bennem Isten lelke és hogyan kerülhetek vele kapcsolatba
- hogy történt a teremtés
- milyen spirituális képességeim vannak és hogyan fejleszthetőek
- van-e párhuzamos világok
- mit jelent az, hogy Isten él bennünk
- mit jelent az, hogy mi Istenben élünk
- mi a Teremtés és az Élet misztériuma

Lehet, hogy ott „benn a házban” a tanítványoknak Jézus ezekről is beszélt. Lehet, hogy ez az a tanítás, amit Jézus nem mondott el, mert még értetlenek voltak akkor. De azt (is) tanították az első századokban és a keresztény misztérium iskolákban, amik még a 4-5. században is működtek. Majd folyamatosan bedarálták őket az erősödő hitre és engedelmességre épülő egyház. És a Teremtő Isten és világa, valamint az Élet misztériumait felváltotta: Krisztus misztériuma. Ez a misztérium csere nagyon tudatos volt, amit aztán dogmák sokasága betonozott be egészen a mai napig, de az örökkévalóság igényével. Ez az, ami ma megbillenni látszik. Az emberek, ha keresik a Teremtő Isten és az Élet misztériumait a keresztény egyházakban, válaszok nélkül maradnak

Kérdések vannak és kérdezők, keresők is vannak. Válasz nélkül. Persze a sribiznisz jópénzért ad minderre gyors-talpaló tanfolyamokon megszerzett ismeretek birtokában választ és mi is könnyen leseperjük a kérdéskört: ez gnózis ne foglalkozzunk ezzel. Ez ingoványos terület, semmi sem biztos itt.

És mára – ezek az évezredek át az emberi keresés középpontjába tartozó dolgok, lejárattott fogalmakká váltak.

De, ami lejáratódott bennük, az nem a tényleges voltuk. És maga a lejáratódás folyamata sem véletlen műve.

Hogy is mondta Gábor: mire számíthatsz a spirituális gyökereit elvesztő embertől? Vagy akár vallástól?

De, nem kellene minderre érdemi választ adni! Ma már a természettudomány, a pszichológia érdemi válaszokat tud adni egy csomó feltett kérdésre. Már csak azért is kellene válasz, mert a morális elvárásrend kevés motivációnak tűnik a mai korban. „Az elvárás, az valami olyan dolog, amibe bele lehet pusztulni” – írja Gyökössy Endre. És nem e válaszok hiánya miatt érezzük mi is magunkat ügyetlenek, fejlődésre, növekedésre képtelenek. Vagy veszítjük el a motivációnkat a több adáshoz, szolgálathoz, szelidebb élethez. Nem itt rejlik a jézusi élet valódi motívációja? Részesedni a Teremtés és az Élet, tehát saját önvalónk misztériumából.

Mert ha tapasztaljuk, tudjuk – és visszatérek Gáborral való beszélgetésre – a végső valóságokat és az ősi bölcseségekbe ágyazzuk a mondanivalónkat (hiszen Jézus is ezt tette), talán könnyebb dolgunk lenne, ha a kereszténység jövőjéről, a gyarapodásról, növekedésről és a világ „megmentéséről” beszélgetünk. Gáborral vagy mással, az utca kérdező, kereső és semmit nem találó emberével.

Dunakeszi, 2016. március 7.

LÉNÁRD ÖDÖN

KONCENTRÁLT TÁMADÁS A „HALLGATÓ EGYHÁZ” ELLEN AZ 1961-ES PERHULLÁM

I. rész

Az utóbbi időben nem egy rámenős fiatal rohamozta meg 80 éves árva lelkemet, hogy mikor írom már meg élményeim az elmúlt évtizedekről, nehezen leplezett udvariassággal utalva arra, hogy sok más szemtanú után bármikor meghalhatok én is. A bennem élő historikus még igazat is adott nekik, bár voltak szakmai nehézségei. Gondoljuk meg, hogy a vonatkozó bírósági iratokat csak 1990. év nyarán oldották fel a titkosítás alól. És bár annak az 1961-es pernek az anyaga, amelynek magam is vádlottja voltam (Havass Géza és társai), úgy 10-12 kg súlyú papíryanagot tesz ki, ezek csak a jogi eljárást tükrözik. A sokkal érdekesebb, és valójában a színpalak mögül döntő ávós anyagnak — besúgó-jelentések, megfigyelések, telefonlehallgatások, stb. — nyoma sincs. Vannak jelek arra, hogy ezek valahol a Belügyben találhatóak, ha találhatóak. Mert például az 1948-as ügyem anyagából a Fővárosi Levéltár már csak az ítéletet őrzi. Vádiratnak és a pótvádiratnak, a tanúk kihallgatási jegyzőkönyveinek és a tárgyalási jegyzőkönyveknek immár semmi nyoma. És a historikus tudja, hogy a legjobb szándékú és képességű emberi emlékezetnek is mekkora hiányai és tévedései vannak! Persze más oldalról azt sem tagadhatja, hogy az

őszinte élménybeszámolóknak a mélyekbe való bevilágítását és megrázó közvetlenségét semmi ügyirattal nem lehet pótolni. Az idén harminc éves évfordulója van ennek a perhullámnak. Ez talán időszerűvé teszi, hogy a számtalan vallásüldöző per közül ezt külön kiemelten bemutassuk. Mert a Mindszenty-per típusos formája volt annak, ahogyan egy veszedelmesnek kikiáltott egyént iparkodtak megbüntetni. Ez a perhullám azonban az ún. „hallgató egyház” egészét rohamozta meg, tehát egy csapással fel akarta számolni mindazokat a hívó egyéneket és gócot, akik az eddig való üldöztetésekkel nem törődve, csendben és feltűnés nélkül, de lankadatlanul szolgálták az Isten Országa ügyét, olyan módokon és keretek között, amilyenek éppen a rendelkezésükre álltak. A továbbiakban így az olvasónak számolnia kell azzal, hogy hol a szemtanú szól közbe a maga forró élményanyagával, hol a historikus próbálja Klió mérlegére tenni az emlékező áthelyült szavait.

Az 1961. év februárjának 6. napján, hétfőn, este 11 órakor már mélyen aludtam, mikor családom egyik tagja benyitott a szobámba, és ezekkel a szavakkal felkattantotta a villanyt:

A rendőrség keres!

A szoba ajtaja ágyam lábánál nyílott, és én még a takaróm alól nézhettem öt civilbe öltözött férfi bevonulását a szobámba. Nem először tartóztattak le, s ekkor is, lassan már hónapok óta, érzékeltem a mozgást köröttem, s ezért nem rázott meg, ami most újra bekövetkezett. Sőt, valami csöndes derű támadt fel bennem, nézve ezeket az embereket, akik mereven rám szögezett tekintettel léptek be egymás nyomában az ajtón, jobb kezüket kivétel nélkül télikabátjuk zsebében tartva. Ettől ébredtem fel teljesen: ezek mind a revolverüket szorongatják! Egy 15 éves kora óta reverendát hordó emberrel kapcsolatban, aki katona sem volt soha, akit ők is csak világnézeti magatartásával kapcsolatosan ismernek, akit az elmúlt 56-os eseményekkel kapcsolatban még ők sem tudtak semmivel sem megvádolni, — hát akkor ki előtt játsszák meg magukat? Gyors adategyeztetés, felöltözés után, a házkutatás örömeit az enyéimre hagyva kísérték le az autójukhoz, ami szokásuk szerint nem a ház előtt, hanem egy közeli mellékutca torkolatában állt. Mikor aztán a Gyorskocsi utcához közeledtünk, a sofőr hátraszólt, nyilván az akció vezetőjéhez:

- Megérkezzünk már?

- Mikorra kell beérnünk? — volt a válaszkérdés.

- Tizenkettő előtt öt perccel, most tíz perccel vagyunk tizenkettő előtt.

- Akkor kerüljön még egy háztömbnyit.

A nem egészen zöldfülű ebből már rájöhetett, hogy nyilván egy szélesebb körű történés részese, és nem egyszerűen csak róla van szó. És az ilyesmit is jó tudni az adott helyzetben, hisz hosszú munka lesz még a tájékozódás, hogy tulajdonképpen mire is megy ki a játék. Bár azzal a másik érdekelttel, akivel tizenkettő előtt tíz perccel kellett a kocsinak megérkeznie, csak jóval később találkoztam.

„A fekete hollók összeesküvése”

Ettől az éjszakától kezdve júniusig tartott az a birkózás, aminek aztán akkor a Fővárosi Bíróság Bimbó-tanácsának a tárgyalása vetett véget. De csak évtizedekkel később tudtam meg, hogy azt a játékot, aminek így részese lettem, az irányítói maguk között úgy nevezték: a fekete hollók összeesküvése. Hangulatos költői színekben a Gyorskocsi utca sohasem szűkölködött! A kihallgatásokon a kérdésekből és fenyegetésekből, a titkos értelemmel megkonstruált fogalmakból és kifejezésekből az derült ki, hogy valamiféle titkos Keresztényszocialista Párt nyomára akarnak jutni. Az volt a feltevésük, hogy mindenki, aki „illegálisan”, tehát az Állam Egyházügyi Hivatal tudta és megbízása nélkül végez valamiféle vallási tevékenységet, az valójában ennek a pártnak a titkos ügynöke, és a hittanítás, az első áldozásra való előkészítés, a lelki gyakorlat, vagy csoportmunka ennek csak része, vagy maszkja. Elég volt futólag ismerni valakit, aki életének egy régebbi szakaszában esetleg tényleg érdekelt volt valami ilyesfélében, vagy valami teljesen elméleti jellegű vitatkozásban vett részt, vagy egy írás, ami valahonnan az emberhez került, még nem is olvasta, csak abban az agyoncenzúrázott világban érdekesnek látszott minden betű — és már benne is volt a hálóban! A mai ember előtt képtelenségnek tűnik, hogy összeesküvés címen ítéljenek el olyanokat, aki életükben először a vádlottak padján találkoztak, és addig egymás létéről se tudtak. Erre a részünkről már akkor is felhozott ellenvetésre azonban kész volt a válasz: ez csak egy finomabb, rafináltabb valami: „szellemi összeesküvés"! És mi volt ehhez az igazoló és minősítő tényanyag? Hogy mindnyájunk könyvei közt ugyanazokat a pápai enciklikákat találták meg! A szocialistákat, mint a *Rerum navarum* és a *Quadragesimo anno*, a kereszténység tanító szerepéről szóló *Divini illius Magistri*, vagy a kommunizmus-ellenes *Divini Redemptoris*. Igaz, hogy ezek a harmincas években jelentek meg, s a sztálini idők viszonyai lebegtek a szemük előtt, de még így sem voltak állami indexen. Ez az azonosság nem jelenthet semmiféle összeesküvést, hiszen a kisiskolások könyvespolcain is ugyanazokat az olvasókönyveket találják meg! Magamban még azon is eltűnődtem, hogy a nyomozók azt hiszik, hogy ha megjelenik egy pápai enciklika, annak a keresztények éppoly lélekszakadva esnek neki, mint ők a kötelező párt-brossúráknak. És ismerve a magunk belső helyzetét, ezen csak hol mosolyogni, hogy szégyenkezni tudtam.

Ebben az időből már egy másfél évtizedes vallás- és egyházüldözésnél tartottunk. Böven voltak tehát köztünk üldözött, félreszorított, gyanúsított és megfigyelt keresztények. Ifjak, idősebbek, férfiak, nők, papok, szerzetesek, laikusok. Legtöbbjük hűséges és lelkes munkás, hisz épp ezért szorították őket peremhelyzetbe. Tudták, hogy amit csinálnak, csak a Jóistennek szól, fizetés, dicséret nem jár érte, sőt! A régebben is csoportosan dolgozók, mint például a *Regnumosok*, persze megőrizték a munkastílusukat, de különben még az ismerősök sem tájékoztatták egymást a dolgaikról, még ha így el is estek a kölcsönös segítségétől. Úgyhogy mikor már mindennek vége volt, és

mindnyájan összefutottunk a Márianosztrai börtönben, mondták is egymásnak összevetve: no, ezért nem volt érdemes annyira óvatosnak lennünk! Jómagam előző szabadulásom óta hét éven keresztül egy óbudai cipőjavító szövetkezetnél voltam kifutófiú. Nemrég pedig a Vízműveknél vízóra-leolvasó. Róma helytelenítésére gondolva nem óhajtottam az egyháziaktól akkor megkívánt állami esküt letenni, ezért nem is jelentkeztem egyházi beosztásra. Ez már önmagában sem volt ajánló levél az állami hatóságok számára. Napomat misével kezdtem, s a munkám elvégzése utáni időt valamilyen formában az Isten Országá javára fordítottam. Ez azonban engem is predestinált arra, hogy a fent emlegetett gyanú többi áldozatával együtt elsodorjon ez a hullám.

Tervösszeesküvés a tervállamban

Ennek az „összeesküvésnek” kicirkalmazása és felgöngyölítése az 1960. év őszén kezdődött. Az „előzetes letartóztatási tervben” — mert ilyen furcsaság is volt — 1960 szeptemberében már vagy húsz pap szerepelt, de ebből csak november 22-én tartóztatták le az első négy *Regnumos* papot. A nagy hullám 1960. február 6-áról 7-ére virradó éjjel söpört végig az országon, de szórványosan egészen májusig tartott. Nemcsak a fenti előzetes letartóztatási terv árulkodik arról, hogy ezek a dolgok is a tervgazdálkodás sémái szerint történtek. Mert volt például olyan letartóztatott, akivel a nyomozótisztje azért bánt ingerülten, mert — és ezt ő maga közölte az értetlen „bűnössel”! — nem sikerült tőle azokat az eredményeket kicsikarnia, amikre pedig valamilyen alkalomból a saját feletteseinek „felajánlást tett”! Buzgóságukban pedig a lehető leghamarabb betöltötték az engedélyezett tervkeretet. Egy alkalommal nekem magyarázta el egyikük, hogy ha annak idején is úgy látták volna az egyik letartóztatott szerepét, mint most látják, eszük ágában sem lett volna letartóztatni. De ha már egyszer letartóztatták, el is ítélik! — Ezeknek a dolgoknak semmi közük sincs az európai igazságszolgáltatási fogalmakhoz. Sőt, előfordulhatott fordított eset is. Bár konkrétan ilyet nem kotyogtak ki előttem, de a nyomozás idején sem tudtam megszabadulni attól a bizonytalan érzéstől, hogy voltak olyanok, akik azért maradtak ki az ügyből, mert mire felfigyeltek rájuk, az „engedélyezett keret” már be volt töltve! Tudom, hogy aki először olvas ilyet, ostoba elfogultságnak, pszichés megzavarodottságnak, vagy rossz szándékú gyanúsításnak gondolhatja. Nem tehetek róla. Gulliver világában, vagy Dante bugyraiban mások a törvények, mint a földön!

Vallatási csendéletek

A vallatások hónapokig tartottak. Ebben az időben már különleges fizikai kínzásokra nem került sor. Sorozatos és szándékos éjszakai kihallgatásokról sem tudok. Pszichikai megerőszakolásokról és átejtésekről annál inkább. Ugyanannak a témának fél tucatszor is nekirugaszkodtak, új és új jegyzőkönyveket írva és átírva, új és új fogalmakat, megjelöléseket és jelzőket dobva fel, amik alapján véve közönségesek és egyszerűek lehettek, csak az ember bizonytalanul azt érezte, hogy valami titkos és veszedelmes jelentőséget tulajdonítanak neki, de fogalma sem volt

arról, hogy mit, s hogy ennek következtében mikor és milyen csapdába esik bele öntudatlanul. Két teljesen különböző gondolat- és fogalomvilágban mozogtunk, és sokszor teremtett képtelen helyzeteket, hogy szavainkat és tetteinket az ő kategóriáik szerint mögéjük vetített önkényes gondolatficamok alapján tudták csak szemlélni.

„Elitnevelés”

Ilyen hírhedt fogalomná vált ebben a perhullámban az „elitnevelés”. — A negyvenes évek elején a Zilahi Lajos és Németh László által elindított, és a társadalom egy része által propagált „kitűnök iskolája” irányzatot magam emberileg, erkölcsileg, de társadalmilag is irreálisnak és zsákutcának tartottam. Önkéntelenül is embertelen gögre és mások megvetésére nevelődik az, aki gyerekkorától kezdve ebben a kiválasztottság tudatban nő fel. A társadalmi helyzete, már, mint gyermeknek is, mesterséges és csinált. És ha egyszer bekerül a felnőtt társadalomba, a helyzete ott sem lesz egészséges, ő nem fogja benne a helyét megtalálni, és a társadalom nem fogja őt elviselni, mert az emberi társadalom nem a kitűnök társadalma. Ilyen ötlettel csak az játszhatik, aki nem emberi közösségben gondolkodik, hanem kizárólag néhány egyén egyedi kifutásában, mert a közösségtől elidegenedve és keserűen csalódva, legtöbbször pályája csak pszichés összeomláshoz vezetne.

Másrészt azonban az elit szó a latin eligere (=kiválasztani) töből ered, és Krisztus tanúsága szerint is ő bizony kiválasztott bennünket, és így — ha ezt magunk nem utasítjuk el — kiválasztottak leszünk, elitet alkotunk. Igaz, hogy ehhez sok önfegyelmelés, mások önzetlen szolgálata, a Jóisten nem mindig könnyű és egyszerű elvárásainak való megfelelés szükséges, úgyhogy ha valakiről ez a választott mivolt mégis elmondható, amögött bizony teljesítményeknek kell állniuk. Akkor ez mindenképpen dicséretes dolog. (Jn 15,16)

Azt nem hittem, hogy a nyomozók a János-evangéliumban gondolkodnak, de azt sem, hogy Zilahi, vagy Németh László gondolatvilágában különösen tájékozottak lennének. A szót viszont egyértelműen támadóan használták, és állandóan lovagolva rajta rákényszerítettek bennünket is a használatára. Lassanként derült csak ki, hogy ők az elitben egyszerűen egy másik társadalmi rend vezető garnitúráját gondolták és látták, és ezután az „elitnevelés” a szemükben nem is lehetett más, mint az ő társadalmi rendjük megdöntésére való tudatos készülődés. Amellett őket arra nevelték és tanították, hogy ők jelentik a társadalom fejlődési lehetőségének természetes csúcát, ami után spontán továbbfejlődés nem is lehetséges, így aki mást akar, vagy másra készül, az szükségképpen erőszakos fellépést tervez. Az elitnevelés így az államellenes összeesküvés bizonyítéka.

... nincs ember, aki ne vétkeznék...(IKir 8,46)

Ezzel azonban korántsem akarok olyasmire utalni, mintha a mi magatartásunk, védekezéseink mindig kifogástalannak lettek volna. Lehet, hogy valaki hóbörgött egy ilyesféle elit-históriával, amit aztán ők mindnyájunkra auto-

matikusan kiterjesztettek. De az biztos, hogy a legtöbbszörnek ilyen gondolata nem volt. Annyian kérdeztük utána egymástól:

- Te, mi volt tulajdonképpen ez az elitnevelés-história?

Csak az ember gyanakszik, mert azért került elő konkrét csacsiság is. Például az egyik hittant tanító góc ifjúsági vezetői egy közös kirándulásukon lelkesedéssel tesznek és írnak alá egy olyan fogadalmi szöveget, amelyben leszögezik, hogy ehhez az apostoli munkához tűzön-vízen keresztül hívek akarnak maradni. A velük lévő fiatal papjuk azonban úgy érzi, hogy neki ennél mégis többet illik tennie, és azért ugyanazt a fogadalmat a saját vérével írja alá! Egy ilyen kamaszos felgerjedés láttán azonban a nyomozó hatóság a maga legvadabb elképzeléseit is alátámasztva látja, csak mert mi magunk feledkeztünk el arról, hogy azért különbség van az Evangélium hirdetése és a kiskamaszok éjszakai számháborúja közt!

Az alábbiakat velem játszották el:

- Vegye tudomásul, hogy X. Y. csak a maga áldozata. Maga bízta meg annak a csoportnak a vezetésével, maga nélkül esze ágába se jutott volna. Most persze nem meri ezt elvállalni, annak a másoknak varrná a nyakába az egészet, pedig azt akár szabadon is lehetne eresztetni, ha maga nem makacskodnék. Hát milyen lelkiismerete van magának?

X. Y. pedagógus volt. A valóságban néhány régi egyetemi társa kereste fel, hogy jó lenne elbeszélgetniük pedagógiai alapelvekről, mert ilyesmiről az egyetemen nem esett szó. Kérésükre ő el is készítette egy ilyen beszélgetéssor tervezetét, és ezt a maga kezdeményezéséből megmutatta, majd megbeszélte velem. Egyetlen ilyen találkozásuk volt csak, mert valamiért gyanút fogtak, hogy az egyikük beépített tag, s ezért többé nem is jöttek össze, mint kiderült aztán, nem is alaptalanul. A kezdeményezés tehát valójában kívülről jött, ha nem volt egyenesen provokáció.

Annak idején a rabtársadalomban szólásmondás volt, hogy ha kérdeznek, akkor is hazudnak, ha pedig kifejezetten állítanak valamit, annak még az ellenkezője sem igaz. És bár ismertem ezt a helyzetet, de azért nehéz az embernek eleve elhárítania a másik szabadulásának esetleges lehetőségét. Így a jegyzőkönyvben aláírtam, hogy a másoknak én adtam erre utasítást, tudván, hogy a magam dolga amúgy is reménytelen.

Az illető persze nem szabadult, sőt a legközelebbi kihallgatáson már úgy szerepelt, mint az én „alvezérem”! Amikor pedig tiltakoztam ez ellen, mondván, hogy én sem voltam semmiféle „Vezér”, ő pedig még kevésbé lehetett „alvezérem”, az orrom alá dugták az előző jegyzőkönyvet, azzal, hogy ha utasítást adhattam neki, akkor az alvezérem volt!

- Úgy? Akkor visszavonom azt az egész vallomást.

- Visszavonja saját vallomását?

- Vissza bizony!

- Hát akkor mikor hazudott, akkor, vagy most?

- Se akkor, se most!

És az ilyesfajta méltatlan birkózások koptatták mindnyájunk idegrendszerét, hisz kihallgatóink nem voltak szív-bajosak! Álljon itt egy következő eset:

Annak idején bizony nagyon szegényesen éltem vízóra-leolvasói fizetésemből. Ültem a kihallgatásokon a magam kopott munkagúnyjában. A fiatal rendőrtiszt viszont velem szemben minden nap más színű selyemingben, az ujján arany pecsétgyűrűvel. Magamban derültem is ezen, hisz a pecsétgyűrűnek valódi funkciója csak a feudalizmus idején volt, már a polgárok kezén is felvágást jelentett, de hogy a népi demokrácia proletár szülötteinek a kezére hogyan kerül, ez titok marad előttem. Közben azonban ő volt az, aki így döngött rám:

- Mert maga csak a gyárosokat meg a földesurakat akarta vissza!

Mondhattam, hogy még a rokonságomban sem volt gyáros, és a rendem nagybirtoka iskoláink fenntartására alig volt elégséges, magam pedig soha meg sem fordultam rajta. Még azért is külön hálálkodást vártak volna el, amiért „alkalmazotti” származásúnak minősítettek, aminek a jelentőségét se nem láttam, se nem érintette a bensőmet.

Ki mint él, úgy ítél!

Leginkább azonban szexuális vonatkozású próbálkozásokkal igyekeztek felőrölni bennünket. A fent említett ifjú tiszt is szívesen mesélte a maga ilyen jellegű körülményeit, nem törődve azzal, hogy nem igényeltem az ő szórakoztatását. De letartóztatott ismerőseimet is mozgósította ebben a játékban.

- Nézze, én emberileg megértem, hogy maga lecsérélte azt az idősecske nőt azzal a fiatalabbakkal, de azért mégis csak disznóság!

...és várta a hatást. Én ültem mozdulatlanul, szótlanul, azt sem kérdezve, hogy hát ennek mi köze van ahhoz a bizonyos „összeesküvéshez”, mint akinek nem mondtak semmit.

Közben a másikkal így enyelegtek:

- A Lénárd már bevallotta, hogy viszonya volt magával. Így maga is bevallhatja már ezt, és azt is, hogy ezek után is tiszteli még Lénárdot?

- Hát, ha Lénáid ezt csakugyan bevallotta, akkor az iránta való tisztelem ugyan nem változott, de a rendőrség kihallgatási technikájával szemben érzett tisztelem hallatlanul megnőtt. — kapták a nem várt választ.

Vagy tudomást szereztek egy egyetemista lánycsoporttal való több napos kirándulásomról az ország egyik hegyvidékén. Ez volt rá a szövegük:

- Csak nem gondolja, hogy elhiszem, hogy napokon keresztül egyetlen férfiként van együtt egy tucat fiatal nővel, és közben nem történik semmi?

- No, és ha elhiszem, hát ember az ilyen?

Én csak hallgattam, de az ő két kérdésük felért egy tanúságtétellel a saját gondolkodásukra és emberképükre vonatkozóan.

De azért nem szálltak le könnyen és egykettőre a témáról. Csak azért nem sikerült egy magához kapcsolódó nőt felderítenünk, mert nyilván homokos. Tudja: vagy így, vagy úgy, más nem lehetséges!

És persze a saját élményeiken nyíltan csámcsogva, az a probléma sem gyötörte őket, hogy hogyan jönnek egyáltalán ilyen kérdésfeltevéshez? Ők ugyanis minden törvény felett álltak: nekik szabad volt minden, akár a mások életében való öncélú vájkálás is, amikor magukat minden tekintetben megközelíthetetlené tették. Még a neveikről sem lehettünk biztosak. Mert megtörtént, hogy aki mindig Bartos néven írt alá, a kihallgatás közben felcsengő telefonba Farkas néven mutatkozott be. És amikor letette a kagylót, és ráesett a tekintete az előtte üldögélő letartóztatottra, elgondolkozott, majd előadott annak egy történetet arról, hogy gyerekkori barátai miért hívják őt még mindig Farkasnak. Aki hallgatta, valószínűnek vélte, hogy a tisztnek nem sok köze lehet sem a Bartos, sem a Farkas névhez. De mi lehet a neve valójában?

Békés körülmények között olvasva nem érezhető, hogy az adott zárt körülmények közt az ilyesminek is milyen pszichés súlya lehet.

Bírni idegekkel!

Mindig ez volt az egyik legnagyobb kérdés. Nem emlékszem már a nevére, de valahol összefutottam egy fiatal alföldi káplánnal, aki arról volt meggyőződve, hogy az ávón diódákat építettek be az agyába, és most rádióval hallgatják le a — gondolatait! Nem tudom már, mi volt a vád ellene, de zavaros, gondterhelt, riadt alakját nem tudom elfelejteni.

Még kintről meleg barátság fűzött egy tiszta lelkű, intelligens és bensőséges és ennek megfelelően finom és érzékeny katolikus paphoz. Egyedül tartották egy zárkán, de nem boldogultak vele. Egy estén ágynemű-csere volt, és a szokott módon összehajtván adták neki egy lepedőt. Csak mikor este lefekvéskor kiterítette, vette észre, hogy a közepén egy nagyméretű, sárgás masztabációs folt van. Elfogta az utálat, de először volt letartóztatva, egyedül volt, nem tudta, hogy mit csináljon. Utálkozva, de lefeküdt rá. Másnap, ébresztő után, azonnal berohant hozzá — a nyilván előre felkészült — ő, s a foltra mutogatva, kiabálva förmedt rá, hogy milyen disznók a papok! Hiába tudta a szegény a maga ártatlanságát, a külső látszatot nem volt képes kivédeni. Két órán belül súlyos idegösszeroppanást kapott, ordítani és dörömbölni kezdett, úgy hogy orvosilag kellett ellátni. A tárgyalásán kifogástalanul viselkedett, de belülről lassan összezsugorodott. Elvesztette hitét, felszámolta baráti kapcsolatait, laicizáltatta magát, s utána feleségül vett egy hívő, melegszívű nőt, aki szerette volna kiegyenesíteni ezt az összetört életutat, de hiába. Gyermekek nem születtek, és a szerencsétlen harmadik öngyilkossági kísérlete sikerrel járt. Magam meg vagyok róla győződve, hogy a Jóisten irgalma nem benuol le a tönkrement idegeiméi, de hogy ezek azért nem egyszerű dolgok, azt az is mutatja, hogy nem ez volt az egyetlen papi öngyilkosság, ami a politikai rendőrség „lelkén” szárad!

Az idegi megpróbáltatásoknak többféle formája is volt, bár ebben nekem korábbi börtöngyakorlatom komoly előnyt jelentett. — Egy jó hónappal a letartóztatásom után

az egyik nem éppen jóindulatú nyomozótiszt indignálódva mondta nekem:

- Maga sosem kér tőlünk semmit. Miért? Látja, a társait már mind elláttuk zoknival és zsebkendőkkel. Maga nem akar?

- Köszönöm, nem kérek semmit.

- Miért?

- Soha nem is fogok kérni semmit.

- De miért? — kérdezte újra, elképedve.

- Mert ha nem is kérek valamit, véletlenül esetleg akkor is hozzájuthatok. De ha kérek, azzal valami hiányérzetet fejezek ki, és azzal magam adnám a maguk kezébe azt a pórát, amivel engem rángatni lehet. No, ennél több sütnivalóm van. Különben is, ismerem már a börtönt, mikor elhoztak, nylon-zoknit húztam fel, ma sincs semmi baja. Ennek ellenére másnap elém tettek egy pár zoknit és zsebkendőt, sőt egy egyoldalas levelet is a családomtól, aminek a hátoldalára mindjárt választ is írhattam. Vagyis az történt, hogy valamilyen okból a kihallgató tiszték felsőbb utasítást kaptak arra, hogy bonyolítsanak le a családjainkkal egy ilyesfajta érintkezést. Ezt mindentől függetlenül kellett csinálniuk, de ha az előző napon sikerült volna belőlem a kérést kiprovokálni, akkor most azzal álltak volna elő, hogy íme, ők milyen emberségesek, hisz 24 órán belül teljesítették a kérésemet!

Újra és újra érzem, hogy a mai olvasó az ilyesmit rosszindulatú és üres gyanúsításnak foghatja fel. Azért kapcsolok ide egy másik hasonló esetet, pedig az sok évvel későbbben, már a Gyűjtőben történt.

Egy hosszú évekre elítélt, de egyébként rendes fiatalnak — az volt a bűne, hogy a csehszlovákiai bevonuláskor megszökött a csapatától, mert nem értett egyet az egészszel — felajánlották, hogy kegyelmet kaphat, ha írásban kötelezi magát a szabad életben való rendőri besúgói szolgálatra. A fiatal ezt visszautasította, másnap azonban mégis idő előtt szabadult, mert valami külső befolyás révén egyéni kegyelmet kapott. A vele szemben eljárók ezt már az előző napon megneszelték, és megpróbálták még az utolsó pillanatban átejtetni, hisz az adott helyzetben sokan kötélnek álltak volna. És másnap megjátszották volna vele is, hogy milyen egykettőre el tudják „ők” intézni az ilyen ügyeket!

Vamzerok, hej vamzerok...

A kihallgatások alatt az ilyesféle játékok ezer változatának voltunk kitéve. Hiszen ezeknek az embereknek ebből állt a munkájuk. Az ember hol egyedül volt, és sokszor még ez volt a jobbik eset, hol összetették valakivel, s akkor felmerült az a kényes kérdés, hogy ki is az a másik? A legtöbbször egy olyan rab volt, akivel elhitették, hogy önmagán segít, ha „velük dolgozik”. Az egyik, aki így mellém került, valami egyszerű ember volt. A legkisebb elfoglaltság nélküli üresen telő hetek, hónapok csak a szellemi életet élő emberek esetén kecsegtetnek a belső kiegyensúlyozottság fenntartásával. De még ehhez is egészséges ideg-rendszer kell, ami értelmiségielnél sem magától értetődő. Az egyszerű emberek ilyen körülmények közt sokszor megkeveredtek, dührohamokat kaptak.

Ha van zárkatársuk, legalább meséltetik, vagy mesélnek neki, ami ugyancsak kínos, állandó ismétlést jelent. Mégis nagy hiba lett volna elzárkózni az ilyesmi elől. Ebben a helyzetben a legtöbb kiüresedetten vergődő, egyszerű embernek súlyos kisebbségi érzése támad egy viszonylag nyugodt értelmiséggel szemben. Az örök, a maguk céljai érdekében ezt az érzést az értelmiséggel, pláne pappal szemben tudatosan táplálták, s azért az minden visszahúzódtást lenézésnek könyvelt el, ami legfeljebb újabb dührohamokat válthatott ki belőle. Márpedig ez a zárkatársam azzal az ötlettel állt elő, hogy tanítsam őt a latin nyelvre. Próbáltam megmagyarázni neki, hogy ez értelmetlen dolog ilyen helyzettel, nyugalom és megfelelő eszközök nélkül, s aminek ő semmi hasznát sem fogja venni, de ő csak ragaszkodott hozzá, majd olyan elkeseredés tört ki rajta, hogy sírógörcsöt kapott. A fejét az ölembe véve simogattam, nyugtattam, míg csuklások és nyeldeklések között jött ki belőle valami olyasféle, kétségbeesett szöveg, hogy ő a családjáért mindenre képes. Ezt is kihallgatási feszültségnek minősítve végül is elkezdtem neki egy pár latin szót, kifejezést, közmondást elmagyarázni. Csakhamar felpattant azonban az ajtó, hogy itt idegen nyelven beszélnek, ami a házirendben is tilos, és valami kémkedési dolog felé terelheti a gyanút. Én elmondtam, hogy időtöltésül mit csináltunk, ők meg felhányták a zárkát, írást, füzetet, nyelvkönyvet keresve, amikről persze előre tudták, hogy úgysem fognak találni, hiszen ők rendezték az egész cirkuszt, aztán fenyegetődzve és a másikat a zárkából elvive eltűntek. Sose láttam többé ezt az embert, akiről csak most fogtam fel, hogy a családjával zsarolták meg az én beugratásomra. Mi hasznuk volt belőle? Az ilyesmivel mindig valami idegi zavart próbáltak kiváltani. És ha nem sikerült? Na, bum! Nem történt semmi, majd legközelebb. Az emberben pedig a dolgok egymásra rakódnak, összegeződnek, s esetleg épp olyankor törnek felszínre, mikor tulajdonképpen nincs is rá semmi megfogható ok. Ilyen esetre is emlékszem. Egyedül éltem a zárkában, és éppen nem is volt a levegőben semmi feszítő dolog, mikor hajnaltájt fölriadtam. Nem kaptam levegőt, és lángoló meleg ömlött el az egész testemen. És közben vádoló és lázongó képek az Úristenhez, hogy miért kell tönkremennie annak a szép és jó dolognak, amit csináltunk, de egyáltalán minden szépnek és jónak végig a történelmen, vissza, akár az ószövetségi templom pusztulásáig! De hirtelen feltámadt bennem az a felismerés is, hogy ez valójában a helyeztemre épített sátáni kísértés a javából! Ledobtam magamról a takarót, hogy lehüljek, elkezdtem mélyen lélegezni, és csöndben, lassan imádkozni. Pillanatok alatt megszűnt minden, nyugodtan elaludtam, és soha hasonlóval nem találkoztam többé. De ha akkor meg nem fogja az ember a Jóisten kezét, és hagyja magát felpörögni...

Az idegfeszültség másképpen is jelentkezhetik. Évekkel később, a Gyűjtőben, az „operásnál” voltam kihallgatáson. A nép így nevezte az operatív tisztet, akiket mint ávosokat vezényeltek a börtönökbe, belső elhárítási feladatokra. (Szoltsenyicin írásai igazolják, hogy az ilyen

elnevezések mind szovjet eredetűek, amiket a csatlósok kényszerből, vagy saját talpnyalásuktól vezetve vettek át.) Az operások a börtönparancsnokságtól függetlenek, sőt gyakorlatilag felettük állók voltak. Az közismert dolog, hogy szerte a világon a börtönbeli együtt- lét idején a szabadulásuk utáni időre nem egy jövendő büntényt készítenek elő a nehéz fiúk. Ilyén ártatlan dologgal azonban nálunk senki sem törődött. Csak a politikaiakról tételezték fel a jövendő összeesküvéseket, és köztük is elsősorban a papokról. Az ilyen gyanú elaltatására csak a besúgószolgálatra való jelentkezés volt alkalmas, erre azonban a papok nem nagyon tolongtak. Így viszont a leggyanúsabbak közé kerültek. Az egyik tényleges besúgó, aki valódi kémként bukott le az 56-os időkben, és itt csak régi foglalkozását folytatta új körülmények között, külön is meg volt bízva a mi ellenőrzésünkkel. De annál inkább tisztában lévén a magatartásunkkal, egy alkalommal az örökös operatív kérdezősködésre türelmét vesztetten felelt:

De hiszen ezek (ti. a papok) nem csinálnak semmit.

Épp ez a baj — válaszolták neki —, mert ha csinálnának valamit, akkor lehetne tudni, hogy mit várhatunk tőlük. De ha ma nem csinálnak semmit, akkor holnap minden megtörténhetik!

Ezek nem normálisak — kiáltott fel mérgében a besúgó, és dühében ő maga mesélte el nekünk az egészet.

Így aztán érthető, hogy ezek az operatív kihallgatások — amik negyedévenként, félévenként mindenképpen megtörténtek — megviselhették az embert. Az egyik ilyen operatív tiszt arca úgy él az emlékeimben, mint akiről annak idején is azt gondoltam, hogy ha van sátáni megszállottság, akkor erről az emberről tudom elképzelni. Ennek a szédületes szélsőségnek a benyomását más nem is kellett fel bennem. Tőle jöttem egyszer vissza, amikor vagy három nap múltán a társaim figyelmeztettek, hogy mióta nála voltam, a bal szemem belső csücskében egy folyamatos, ütemes rángógörcs lüktet. Magam nem is vettem észre, nem zavart, nem fájt, csak tükörbe tekintve láttam, hogy oly pontosan dolgozik, mint a lélegzésem, vagy a szívdobogásom. Régi rab lévén tudtam, hogy a börtönben minden kapható, csak tudni kell a módját, úgyhogy szereztem néhány Seduxen tablettát, amikkel helyre is hoztam a dolgot. Ilyesmivel nem ajánlatos az orvoshoz fordulni, mert a dolog híre visszajut a forráshoz, és akkor az ember maga adta meg, milyen módon lehet gyötörni. Mindez azonban annak a terhelésnek komoly és súlyos voltát jelzi, amiknek akár a kihallgatások, akár a börtön-idők alatt ki voltunk téve.

Vizsgálat és szellemi élet

A kihallgatás hónapjai alatt általában nem csinálhattunk semmit, részben, hogy bármikor a nyomozók rendelkezésére álljunk, részben, hogy a közbeeső időkben is csak a vád dolgain jártassuk az eszünket, ezzel segíteni elő a belső felőrlődést, ami viszont a nyomozók munkáját volt hivatva eredményesebbé tenni. Ebben a helyzetben olvasni is csak külön engedéllyel — és jutalomból! — lehetett. Nem is siettek vele. Esdeklések és szolgálatok kellettek hozzá, így a „fekete hollók” nem sok kárt tettek a

Gyorskocsi utcai könyvtár anyagában. Volt azonban egy puhább papi cella, talán hárman voltak benne, akik kies-dekelték maguknak az olvasási engedélyt. Így, amikor eljött számukra a könyvbeadások országos ünnepe, kaptak is három kötetet — Lenint, Sztálint. Mondták is, hogy ők más szeretnének, de az volt a válasz: parancs, hogy a papok ezeket kapják. Akkor inkább mégsem kérik. Rendben van, kivették tőlük Egy újabb hét múlva megint könyörögtek: nem baj, ha azokat adják is, csak könyv legyen. Megkapták. Az egyikükről még lesz szó.

A fentiek után érthető, hogy olvasási engedélyem nem volt. Se nem kértem, se nem kaptam. Legfeljebb célozgatások estek, hogy maga milyen zárt, ellenséges. Magával nem lehet beszélni se sportról, se moziról, se semmi másról, vagy hallgatunk, vagy veszekszünk, bezzeg mások már régen olvasnak, stb. De hát akartam én idejönni „beszélgetni”, arról nem is szólva, hogy a fentiekből még az sem következik, hogy azok a „mások” akár csak a világon is vannak, nem hogy olvasnak!

Államellenesek vagyunk-e?

Viszont azért a dolog mégsem teljesen egyszerű, mert az ő fogalmazásuktól függetlenül magunk öncélúan nem kelthettük a teljes államellenesség, valami vallási alapú anarchizmus benyomását. Pedig az adott helyzetben, a keresztényekben könnyen készen állhatott az automatikus nem-mondás magatartása, de aki bedőlt neki, az önkéntelenül is csak az ő malmukra hajtotta a vizet. Ez a meggondolás forgott bennem az alábbi esetről is.

Mikor a záró-jegyzőkönyvem már készen volt, mondta a kihallgatóm:

Most már igazán kérhet olvasási engedélyt.

Ennek az volt az értelme, hogy a tárgyalásig most már csak üres várakozási idő van hátra, én se gondolhatom már, hogy ezért az engedélyért valami ellenszolgáltatást várnak majd, hisz az ő munkájuk és szerepük már véget ért.

- Nem kérek — feleltem, hisz igaz, igaz, de ott azért so-hase lehetett a dolgokat egészen biztosan tudni.

- Gondolja meg — mondta még egyszer a rendőrtiszt, és valahogy a hangjából az a benyomás támadt bennem, hogy a visszautasítást ő most a saját személye, emberi mivolta elutasításának fogná fel, mert a vizsgálat hivatalos lezárásával elvi szembenállásunk megszűnt.

- Rendben van, kérek — feleltem, és ténylegesen észlelni véltem rajta valamiféle megkönnyebbülést.

Viszont mindvégig elutasító maradtam, mikor egyszer egy záró-jegyzőkönyvet magnóba akartak olvastatni velem.

- Erre én sohasem leszek hajlandó.

- De miért?

- Mert ha én azt mondom a magnóba, hogy nem én vagyok a gyilkos, akkor a szalagból a nem szót ki lehet vágni, összeragasztani, egy másik, érintetlen szalagra átjátszani, és akkor én ott a magam hangszínével mondanám, hogy: én vagyok a gyilkos. Igaz, itt eddig is, észrevétlenül bármit magnóra vehettek tőlem. Én azonban meg

akarom őrizni magamnak azt a lehetőséget, hogy elmondhassam: magam, tudva és akarva, soha nem mondtam semmit magnóra. Ha valami ilyesmivel bárki, bármikor, bárhol előáll, az csak manipulálás lehet.

- No, magának szép véleménye van rólunk — volt a válasz.

Erre csak a karomat tudtam széttárni, jelezvén, hogy ebben aztán ártatlan vagyok.

- A historikus pedig tovább medítál..

A magatartásunk ezen a ponton sem kerülhetett szembe az egyházzal, mikor az elvileg nem fordul semmilyen államrend ellen sem, amint kiemelten sem kezeli egyiket sem. Viszont szükség esetén bármelyikkel szemben is védi az Isten Országja jogait, valamint az emberét, az Isten gyermekét is, számolva az adott történeti helyzettel. De az esetek súlyával növekvően, akár vértanúi készséggel is fordul szembe bármelyikkel, ha ezeket lényeges sérelem éri. Az esendő emberi társadalomban mindig és mindenütt vannak hibák. De ezeket súlyozni kell, és szűnyogra nem löni ágyúval.

Az is elgondolkodtató, hogy a fejlődés szó ugyan sokszor szerepel az emberi szó- használatban, de a szokványokban gondolkodó és a dinamizmust nélkülöző emberi agyak alig-alig számolnak vele. Hogy az 1950-es Meg egyezést Róma elutasította, míg a következő évtizedekben a Vatikán kezdte el a maga „keleti politikáját” — ezen a múltban sokan értetlenkedtek, de napjaink eseményei igazolják azokat, kik meghallották a fű növekedését is. Persze emberi gyöngeségek, tévedések és csúsítások így is lehetnek, és a fontoskodó „kis lépések” még mindig tarthatnak nagy (és még hozzá felesleges) megalkuvásokat is, de az akkor is kétségtelen, hogy messze járunk már a sztálini időktől és koncepcióktól, és az egyház reális életszemlélete ezt idejekorán észre is vette.

A Gyorskocsi utcában, és 1961-ben azonban még korántsem tartottunk itt. Akkor számolnunk kellett azzal, hogy ők nem ismertek elvi államhűséget, csak önmagukat. Aki helytelenített valamit, az az államrend egészével, és személyükben még velük is szemben állt. Volt nyomozótiszt, aki éreztette is, hogy a mi tevékenységünk számára egzisztenciális veszélyeztetettséget jelent. Viszont bármiről is ejtett el valaki egy véletlen elismerő szót, mint például az általános társadalombiztosításról, azt azonnal az egész materialista-kommunista diktatúra igenléseként könyvelték el. Idáig megy vissza a gyökere annak is, hogy aki ma olvasná a kihallgatási jegyzőkönyveket, ugyancsak elcsodálkozhatnék leghűségesebb embereink szóhasználatán is. Hisz ilyesmikkel találkozhatik: cisztercita-illegáció, s egy cisztercita aláírása van alatta. Vagy aki ártatlannak mondja magát, mégis használ vallomása aláírt szövegében a saját tevékenységére olyan jelzőket, mint államellenes, rend- szerellenes, stb.

Mindezek valójában jogi képtelenségek, mert az ilyen minősítések csak ennek megfelelő jogerős bírói ítéletek után és alapján lennének használhatók! Már ti. az európai stílusú jogállamokban, ahol a rendőrség csak az igazolható tényeket rögzítheti, mert a minősítés egyedül a bíróság

dolga. De ha a párt a rendszer ökle, és az ÁVO a párt krémje, akkor a dolgot igazán csak az ÁVO tudja, a bíróság ehhez csak reprezentál, és azt is szigorúan az ÁVO vezényszavai értelmében. Ők viszont saját öntudatukban másféle kifejezéseket nem is ismernek! A jegyzőkönyvek hosszúhosszú kihallgatásoknak csak a végeredményeit rögzítik, nem az azt megelőző, esetleg napokig tartó birkózást. A letartóztatottak hiába kísérik meg a maguk emberi, polgári módján fejezni ki magukat, mert ez az ó számukra legfeljebb mellébeszélés. Amellett a szavakért való birkózás megfojtja, vagy félretereli a lényegét: a másik számára csak még átfogóbb ellenségességet jelent az, hogy még a szavait is elutasítjuk. Nem is beszélve arról, hogy Evangélium-ellenes lett volna, ha engedjük, hogy a kereszténységről egy ilyen mértéktelenül szélsőséges és öncélú ellenség-képet alakítsanak ki magukban. Előbb-utóbb ki is merül mindenki, és mi alapjában véve egyszerű, evangéliumi emberek voltunk, ravasz, taktikai át-ejtésekből nem volt doktorátusunk, kihallgatóink viszont ebben voltak otthon. Vagy valaki naivul megbotránkozhatik azon, hogy ez itt miért vallja be ismerősei nevét? Mert azt nem rögzítik a jegyzőkönyvek, hogy készen tették elébe a névsort, aminek elutasítása részéről csak nyilvánvaló, és ezért még értelmetlen hazugság is lett volna. Bűnügyi tapasztalatok híján pedig dehogyan sejtje az illető, hogy a jegyzőkönyve így is alkalmas lehet arra, hogy egy másikat elbizonytalanítson. A jegyzőkönyvek súlyos kilóiban rengeteg átfedés is van, ami semmi újat nem jelent, csak a nyomozó fontoskodása, vágyaira irányuló igyekezete, hogy felörölje azt, akit éppen kihallgat. Alapvetően őket nem a tények, vagy a nagy igazság érdekelték, ezekért kizárólag a mieink feje fáj, hanem csak a hatalmuk szolgálata, vagy annak szolgálatára való kényszerítés, bármilyen eszközzel és bármilyen áron. Ezért kell alaposan megvizsgálni, még az ún. „feltáró vallomást” is. Mert ez általában arra utalna, hogy az illető többé-kevésbé „köpött”. De az sem kizárt, hogy egyáltalán nem, csak ezzel a minősítéssel próbálják barátaival szembefordítani, vagy az önmagával való meghasonlásba belekergetni. Vagy idéznek egy valamelyikünkknél talált gépelményéből egy csakugyan bántó részletet. De abból, hogy mi, aki azt az akkori világban megőrizte, még az sem következik, hogy olvasta is, hogy ha igen, egyáltalán nem értett egyet a kérdéses dologgal, de megőrizhette más részletekért, sőt akár iskolapéldának használhatta a kérdéses részletet elutasítása illusztrálására. Az ő szemükben azonban a pusztán megőrzés is bűn volt. És ha aztán faggatták róla, kénytelen volt az elutasítását, bánatát kifejezni, mert ha nem fordul a szöveggel szembe, csak konok ellenségességének adja bizonyítékát. Tehát nem a bánat a baj, hanem az a kérdés, hogy mit bánt az illető: magát az Isten Országáért való evangéliumi munkát, mert ez árusítás lenne —, vagy egy szerencsétlen kifejezést, akár a sajátját is, mert ez csak emberi törekvés. És amellett olyanoké, akik sokszor a napi fizikai munka után, feszülve az üldöztetés reális tudatában, mentek mégis egyszerűen a húség göröngyös útjain.

Az ember bizony csak sokára, mindezen tapasztalatok megszerzése és feldolgozása után láthatta reálisan börtöneink belső szerkezetét, erővonalainak összefüggését. Es csak lankadatlan belső étellel, tapasztalatainak Isten előtti feldolgozásával, lassanként juthatott odáig, hogy reális és önálló erkölcsi magatartást alakítson ki ezzel az egésszel szemben. Mikor már a harmadik peremre került sor, az első pillanatban megmondtam, hogy egyáltalán nem óhajtok vallomást tenni. Értelmetlen az egész, a dolog már eldőlt, mielőtt kinyitom a számat. - Úgyis azt csinálnak, amit akarnak, ezen én nem tudok változtatni.

Akkor majd az ismerőseit hallgatjuk ki, és megmondjuk nekik, hogy ők csak a maga makacssága miatt gyötrődnek.

- Ugyan, és ha én beszélnék, akkor nem hallgatnák ki őket?

- Dehogyan — mondta a nyomozó megbotránkozva, hogy hogyan is lehet ilyen képtelenséget feltételezni róluk, hogy nem fogják keresztben ellenőrizni az esetleges vallomásmat.

- Hát akkor? — feleltem, de a másik csak értetlenül bámult rám, mert fel sem fogta azt az ellentmondást, amibe szükségképpen belekeveredett.

Így aztán vagy három hétig nem is történt velem semmi. Akkor elkezdték elibém rakni mások vallomásait, amikre, ha volt, megtettem a magam kiegészítő, vagy helyreigazító hozzászólásait.

Végül azt mondták, hogy én az egész ügyben tulajdonképpen nem is tettem saját vallomást, csak másokéhoz szóltam hozzá, — ez a megállapításuk azonban különösebben nem zavarta meg a lelkem nyugalalmát.

Csak azt kellett már akkor is megállapítanom magamról, hogy egy ilyesféle magatartáshoz lelkiismeretben az ember csak sokéves és változatos és amellet belülről fel is dolgozott börtönmúlt birtokában juthat el, mert különben pszichésen képtelen gyakorlatilag is és belső nyugalommal tenni a magáévá ezt a bonyolult csiszolt viselkedést: a konkrét helyzetben való gyökeres elhatárolódást, anélkül, hogy szembe fordulna a földi rend isten akarta általános kereteivel.

KŐSZEGINÉ MELINDA

MINDENNAPI KENYERÜNKET ADD MEG NEKÜNK MA!

Ha a gyerekek szájából hallanám ezt a mondatot az alapítványnál, azt mondanám nekik, ezt így nem értem. „Légy szíves”, vagy „kérem szépen”, de csak így egyszerűen felszólításként, még hozzá az Istennek mondva! Még akkor is, ha az az üzenet érkezett hozzánk Jézustól, hogy „kérjétek és adatik nektek!”

Hát akkor lássuk, mit kérünk és miért!

Már az Ószövetség is tele van kenyérré vonatkozó idézetekkel:

- örömmel add kenyeredet (Préd 9,7)

- az ember nemcsak kenyérral él, hanem mind azzal él az ember, ami az Úrnak szájából származik. (5Móz 8,3) Ezt idézi Jézus a Máté evangéliumban.

- törd meg a kenyeredet az éhezőknek (Iz 58,7)

- erősítsd meg a szívedet egy falat kenyérral (Bír 19,6)

- akkor beteltünk kenyérral és jó dolgunk volt és semmi rosszat nem láttunk (Jer 44,17)

Az Újszövetség is számos esetben említi a kenyeret:

- elbeszéltek miképpen ismerték meg őt a kenyérszegésben. (Lk24,35)

- Én vagyok a kenyér, amely a mennyből szállott alá. (Jn 6,41)

- A kenyér, amelyet adni fogok nektek az én testem a világ életéért. (Jn 6,51)

- ...ha valaki eszik e kenyérből, örökké él (Jn 6,51)

Mert egy a kenyér, egy testből vagyunk sokan, mert mindnyájan az egy kenyérből részesedünk. (1 Kor 10,17)

De gondolhatunk a csodálatos kenyérszaporításra, vagy Jézus megkísérlésére a pusztában.

A kovásztalan kenyér ünnepe az Istennel való szövetség jelképe lett. Csakúgy, mint a Jézus testévé változtatott kenyér az Újszövetségben.

Mindezekből egyértelműen kiviláglik, hogy a kenyér nem csak a gabonából készült enivalót jelenti az írásban, hanem ennél sokkal tágabb értelemmel ruházta fel Isten.

Jézus úgy tanított imádkozni, hogy azt mondjuk: „mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma” (Mt 6,11). Az ima nem úgy szól: „adj elég kenyeret”, vagy „add, hogy soha nem fogyjon el a kenyérünk”. A hangsúly a mindennapi kenyéren van: a mai napra elegendő kenyeret adj. Egyértelmű üzenet, hogy újítsuk meg a kapcsolatunkat és bizalmunkat Istenben. A mindennapi kenyér elve arról szól, hogy keressük az Urat, és bízunk Benne minden nap. Talán ezt segíti az is, ha komolyabban vesszük az étkezés előtti és utáni imákat. Hálával eltelve azért, hogy van betevőnk. Mert ez egyáltalán nem magától értetődő! A világ egyharmada éhezik, másik harmada alultáplált, mi a gazdag egyharmadban vagyunk. A „törd meg a kenyered az éhezőknek” az ószövetségi embernek szólt. Jézus minden területen többet vár tőlünk, mint a próféták annak idején Izrael népétől. De kérdés, hogy csekélyke adományainkkal, amit a feleslegünkből juttatunk, megütjük-e legalább az ószövetségi ember mértékét? És ezért hamis az a kérdés, hogy a magyar gyerek iskolázása vagy az afgán gyerek kenyere a fontosabb? Most, ma, amikor az afgán gyerek az éhes, ő a fontosabb.

Kenyéren a Szentírás érti mindazt, ami testi jólétünket biztosítja. Az élelem, a ruházat, lakás, munka, téli tüzelő - mind beletartozik ebbe. Isten fontosnak tartja, hogy ezekkel mindenki rendelkezzen. Annak, hogy sokan hiányt szenvednek, önzésünk az oka. Ő a pusztában vándorló népéről is évtizedeken át hűségesen gondoskodott. Minden nélkülözés oka a bűnös ember mohósága vagy élszökődő természete. Az, hogy tőle kérjük a mindennapi kenyeret nem azt jelenti, hogy nem akarunk megdolgozni érte. De ahhoz is az Ő gondviselő szeretetére van szükség,

hogy legyen munkánk, erőnk és eredményes legyen a fáradozásunk. E kérés mögött alázat van: rászorulok Isten segítségére. Helyes önismeretre vall: nem tudom magam előteremtteni, ami szükséges. Bizalom: ő meg fogja adni.

A mi kenyereinket kérjük. Legyen nekem fontos a más kenyere is, ne csak a magamé! És vegyem észre, hogy abból, amit Isten nálam tett le, nem kell-e egy részt továbbadnom! Ne legyek rest sáfárként tekinteni tőle kapott javaimra! Hadd legyenek gondviselő szeretetének eszköze! Nagy kiváltság Isten háztartásában kézbesítőként szolgálni.

Naponként kérjük a szükséges javakat. Ez nem azt jelenti, hogy nem szabad tervezni, tartalékolni, gyűjteni, de ez a kérés kizár a hívó ember életéből minden mohóságot, telhetetlenséget, kapzsiságot, követelőzést. Aki így imádkozik, az bíz Istenben, hálás és elégedett ember. Neki a kevés is mindig elég, míg másoknak a sok is gyakran kevés.

Sem az ima, sem más szellemi tevékenység nem pótolhatja azt a cselekvést, amely arra irányul, hogy munkát biztosítson a megélhetéshez és kenyeret tegyen az éhező asztalára.

A régi magyar falvakban a kenyeret életnek is nevezték. A földi kenyér és az örök élet kenyere szorosan összefügg. Aki nem osztja meg a földi kenyerét, az ne reménykedjen abban, hogy a mennyek asztalának kenyeréből kaphat.

Nem csak kenyérral él az ember. A lélek kenyere az Ige. E kettőt együtt kell fogyasztanunk ahhoz, hogy életünk legyen, és együtt kell osztanunk is ahhoz, hogy a többiek is élhessenek.

Ökör eszik magában. Az étel közösségben esik jól igazán, s közösséget teremt. A dúsgazdag, akinek Lázár a küszöbén éhezett, ezt nem tudta. Európa sem tudja, akinek küszöbén - múlt bűneink: a gyarmatosítás és kizsákmányolás következtében - a harmadik világ éheznek.

A kenyérszaporítás csodája is a kisfiú odaadott kenyérével indul. A kevés is osztható. Ezt a keleti emberek talán még jobban tudják, mint mi. Az indiaiak bűnvallásukban ilyen vétkeket rónak fel maguknak: nem osztottam meg a marék rizsemet a szomszédommal.

A szegények szájából kivett kenyér íze keserű. Mint ahogy keserű volt Zsoltimnak is, aki azért nem evett otthon, mert tudta, hogy a betevőt nővére prostitúciója teremti elő.

A kenyér hiánya sok magyar és nem magyar ember életében kollektív megtérésre szólít fel bennünket.

A kenyér szent. Nemcsak azért, mert átváltoztatott formájában Jézus teste (testének szimbóluma), hanem mert Isten gondoskodó szeretetének jele. A magot öntözi, napoztatja, növeli, az embernek erőt ad az aratáshoz, őrléshez, sütéshez, lehetőséget a megvételre.

Valószínűleg újra és újra át kell gondolnunk az Eucharisztia szerepét is az életünkben. Élek-e vele? Éltet-e? Ha igen, hogyan? Ha nem, hol a hiba?

Ha a kenyér szükségességéről gondolkodom, akkor legelsőként Rimbaud: Kenyerlesők verse jut eszembe. Szív-szorító. (Ha van lehetőségetek, hallgassátok meg a pécsi Szélkiáltó együttes megzenésítésében)

A kenyér-lesők

A téli hóba, téli ködbe
a széles pincelyukra dőlve
áll öt gyerek.

Feszült inakkal lesve, térden
bámulják, hogy süti a pék benn
a kenyeret...

Erős, fehér nagyizmú karja
a tűzre rakja, magcsavarja.
Láng ég alól.

Hallják pattogni a kenyérkét,
aztán a mosolygós, kövér pék
egy dalt dalol.

Mind kuksol ottan, egy se moccan
és a pirosuló lyukra hosszan
néznek kívül.

S ha holmi gazdag dáridóra
a szőke, illatos cipócska
végre kisül;

s a füstlept gerenda alján
dalolni kezd a drága, halvány
kenyér-darab;

és száll a tűz-ajtón az élet,
bús, árva lelkük is feléled
a rongy alatt.

Ruhájukat a dér befújta,
de ég szemük, és élnek újra.
S csak néznek ők.

Rózsás orruk a rácsra nyomják,
s dalolnak látva ezt a pompát,
bús fény-lesők.

Imát dalolnak epedezve
s úgy lehajolnak a kemence
szent fényinél,

hogy szétreped rajtuk a nadrág,
s elkapja lengő ingök alját
a téli szél...

(Szegedi Katalin illusztrációja)

HOLLAI KERESZTÉLY

AZ ÚGY NEVEZETT SZENTSÉGEK

1.

A KERESZTELÉS

Természetesen az „eredeti-bűn” eltörlése mondva csináltak; semmi értelme, a fogalom teljesen biblia-ellenes szülemény.

A zsidóknál a körülmetélés a fiú bevétele a vallási kötelékbe, Isten áldásával megerősítve (az előírt áldozatokkal).

A keresztelés tulajdonképpen ennek a pótlása.

Mi is volna az értelme, funkciója egy felvilágosult keresztény életében?

Hálát adni a Mennyei Atyáknak az újszülött megérkezéséért, együtt örülni a szülőkkel.

Kik örülnek együtt?

Rokonok, barátok, akik körülveszik az újszülöttet, de még inkább az újszülött édesanyját, szüleit. (persze az örömet finomítani kell, ha nyilvánvalóan nem egészséges a kicsi!)

Ha az édesanya elsőszülöttje az, akinek örülünk, mennyi segítségre szorul. Mennyi ijedtség, izgalom kíséri az első napokat. Nem issza éjjel azt az üdítő teacskát – persze mert elfelejtette kilyukasztani azt a cumit. Idegenkedik a kis kanáltól – túl hidegen vagy melegen nyomtam a kis szájába. És így tovább sok-sok apróság, amiben szép szóval, tanáccsal segíthetnek a kezdőknek.

Ha már a negyedik gyermek érkezett meg, akkor a feltornyosuló gondokban segíthet nagyon a közösség.

Tehát közösség nélkül értelmetlen szertartás lenne a „befogadás”.

Igen: lehetne valami énekléssel, ünnepélyességgel kiemelni ezt a napot a hétköznapiakból.

Ennek csak akkor van értelme, ha folytatása is következik, például egy év múlva, legalább néhányan megünnepeelve az anya születés-napját. Mit csinál a kis egyéves?

A pelenka után jönnek az újabb leckék, s segítségre, tanácsra mindig lesz szükség; még akkor is, ha látszólag már végképpen a saját lábára állt az egykori újszülött.

Tehát ennek a „szentségnek” akkor van értelme, ha ez az új család köré fonódó melegebb fészket is jelent. Egyszóval: közösséget is létrehoz, akik egymás kezét fogva, mint valami körtáncban, valami magasabb eszméiségben ötvöződnek, magasabb szinten kezdenek élni!

A formalitás, hogy a szokás kedvéért valami vicceskével megnedvesítsék a kicsike kobakját, esetleg csak annyit jelent, hogy a nagymama békésebben fogja látni a világot, megnyugszik, hogy az unokája meg van keresztelve, s a plébános úr is eggyel szaporíthatja a megkereszteltek lajstromát.

Hogyan tud utána járni, érdeklődni, hogy mi lett a kétezredik csöppéssel? Egyszerre is több ezren tartoznak a templomához!

A liberális, felvilágosulás útját választó kereszténység előtt rengeteg kérdés áll, állna, ha nem látnánk be,

hogy tulajdonképpen nagyon egyszerű, természetes mozzanatokról van szó, mint amilyen egyszerű a filozófiák, teológiák, vallások istene helyett, a Mi Mennyei Atyánkhoz való lehető legmelegebb odabújás!

Olyan Istenhez, aki gazdagabb minden formánál, tehát minden formában fel tud ismerni bennünket; bár az elavult formákat nem tartja szerencsésnek, mert többnyire másfelé visznek, vakvágányra, mint a rosszul kezelt váltó a vonatot.

BARCZA BARNA

AZ EMBERHALÁSZ ÖNVIZSGÁLATA

(4)

A FÉLREISMERT ISTEN - A FÉLREISMERT JÉZUS

A kísértetnek nézett Jézus

„Amikor a tanítványok meglátták a tengeren jární, megrettentek, azt mondták, hogy kísértet, és ijedtükben felkiáltottak.” (Mt 14,26)

A valóságos Jézust azért, mert különleges körülmények között volt, mert nehéz volt Őt felismerni, és mert a tanítványok fejében is egy sereg helytelen képzet támadt - kísértetnek nézték. Jézus is, Isten is félreismerhető.

1. A félreismert Isten

Nem csak az egyes ember, de a történelmi ember is csak fokozatosan ismeri meg az Istent. A korábbi homályos közelítések egyre határozottabb körvonalat nyerne.

Minél homályosabb, minél elmosódottabb a kép, annál könnyebb belevetíteni saját helytelen elképzeléseinket. Így nem csoda, ha se vége, se hossza az eltorzított, vagy egyszerűen csak félreismert Isten-arcoknak. Inkább csak mutatóban lássunk néhányat akár a Jézus előtti, akár a Jézus utáni idők-ből.

1. A haragvó, bosszúálló Isten. Az Ószövetségben is fellelhető, de tipikusan pogány isten-arc. Az emberek helytelen cselekedetei kihozzák sodrából (micsoda antropomorfia!), és csak akkor nyeri vissza nyugalalmát, ha bosszút áll az őt sértő cselekedetekért.
2. A hadak Istene. Mint népe hadseregének legfőbb protektora, az ellenfél megsemmisítését mozditja elő. A hadi sikerek fokozzák dicsőségét, s a vereség kétségessé teszi létét, gyalázásra ad okot. Legalábbis népe így gondolja. Hacsak istene nagyságának megmentéséért vereség esetén nem kezdi hibáztatni saját magát. Ez az Isten parancsot ad például a legyőzött ellenség minden férfi tagjának legyilkolására azon megokolással, hogy az előmozditja a vallási élet kevertlenségét, tisztaságát.

3. A lekenyerezhető, megvesztegethető Isten. Túl az emberek mindig meglévő engesztelési igényén, a bemutatott áldozat szolgálhat arra, hogy a bemutató az Isten kegyét megnyerje, illetve maga felé fordítsa. Nagyobb kérés teljesítése reményében több anyagi, illetve állatáldozatot kell hozni, vagy egyéb vallási obszervanciát teljesíteni.
4. A féltékeny Isten. Ha valaki más Istent imád, akkor ez a képzelet-szülte kísértet-isten féltékeny. Mintha bizony nagysága azon múlna, hogy minél többen őt ismerjék el uruknak. A más istent imádókat - láttuk az imént - akár el is pusztítja.
5. A teljes értékű elégtételt váró Isten. Ez az Isten megsérthető. Meg is sértődik, meg is haragszik. Sőt az ember csak arra elég, hogy megsértse őt, de arra már nem elég nagy, hogy kiengesztelje. Az engesztelést nyújtónak vele egyenrangúnak kell lennie. Ezért küldi Fiát a földre, ezért küldi a keresztre. Csak a Fia kereszthalála nyugtatja meg ezt a nagyon érték-hierarchikusan gondolkodó Istent.
6. Imánk hatására a világ sodrába belenyúló Isten. Amíg az Ő akaratának teljesítéséről van szó, addig nincs is baj az imával. De mi hamar leszálunk az anyagi-biológiai kérések szintjére, és ezek nyújtását is tőle várjuk. Méghozzá imánk hatásaként. S mivel egyéb módon már nem tudtuk megszerezni, ezért nyilván csoda útján.
7. Isten a változatlan Abszolútum. Ebben a változatlanságban főleg igazságosságát emelik ki, amely miatt félni és rettegnie kell annak, aki bűnös életével kihívta maga ellen ezt az isteni igazságosságot. Ha irgalmas is - mondják - igazságossága nem hagyhat büntetlenül bűnöket.
8. Az időtlensége miatt együttérzésre képtelen Isten. Ha az időtlenség csupán fosztóképzős alak, akkor ez képtelenné teszi az Istent arra, hogy teremtményeinek sorsa aggodalommal töltse el Őt. Képtelen együtt örülni, vagy részvétellel nézni valakinek a szenvedését, nyomorát. De akkor annyit sem tud nyújtani, mint egy jó ember.

2. A félreismert Jézus

Jézusnál összetettebb és éppen emiatt félreérthetőbb embert nem hordozott hátán a föld. Nem is csak az ellentétek, hanem az ellentétek végpontjai hajolnak össze benne harmóniává. Isten és ember, időtlen és időbeli, mindent-tudó és korlátok között fejlődő, - ezek adják az ellentétek egyik csoportját. Szelíd és haragvó, vigasztaló és jaj-t kiáltó, egyetemes és személyhez szóló, fennkölt és közvetlen... - adják a másik csoportot. Az egyik az Isten-ember egységéből, a másik az ellentétes tulajdonságok egységéből származik.

Elég, ha a kutató szem elfáradván csupán az egyik oldalt veszi észre, máris előáll a félreismert Jézus.

Ha ehhez még hozzávesszük, hogy saját tisztulatlanságunkat és tudatlanságunkat is belevetítjük, akkor a félreismerési lehetőségek egész arzenálja adódik. Itt is említsünk meg mutatóba néhányat. Talán a sok kísértettől megijedünk annyira, hogy szívós kitartással hozzálátunk az igazi Jézus felfedezéséhez.

1. A jámbor Jézus vagy más néven „Jézuska”. Sajnos, a kicsinyítő képző sokaknál nemcsak a gyermek Jézusra vonatkozik. Nemcsak a gyermek Jézus lesz túl jámbor, a légynek sem ártó, és egy életrevaló gyerek számára egyáltalán nem kívánatos eszmény, hanem a felnőtt Jézust is betoljuk ezzel az elnevezéssel egy olyan kísértet kategóriába, ahol a „tedd ide - tedd oda”, „nyámnyám” emberek tartózkodnak, mint az ember-volt karikatúráinak vallásos kiadásai.
2. A mindent tudó Isten Fia. Ez a Jézus már nem is ember. Mindent isteni hatalommal intéz, mindent lát és ért. Ahogy a doketista eretnekek mondják: csak látszat testtel rendelkezett, hogy annak segítségével közölhessen velünk dolgokat.
3. A csodatevő Jézus. Aki ördögöt űz, halottat támaszt, bénával ágyat cipeltet - úgyszólván már varázsló. Mi sem természetesebb, mondják, mint a közénk jött Istennek tenni számlálatlanul a csodákat. Hitele is csak ezért van. Az élete úgyszólván mellékes.
4. Jézus a félisten: az emberfölötti Jézus. Könnyű volt neki, - halljuk sokfelől - Ő Isten volt. Tehát játszva kivéd kísértést, elvisel szenvedést, megold fogas kérdést, kikerül csapdát. Csakhogy mi nem vagyunk ilyenek, tehát mi nem követhetjük. Legalábbis ezekben. De ha jól megnézzük, úgyszólván semmiben.
5. A saját korába ágyazott Jézus. Egy Messiást váró nép Krisztusa Ő. Jól fölhalálta magát abban a túlfűtött vallási légkörben. Remekül játszott a kor társadalmi-gazdasági-politikai erőviszonyai között, de hát mégiscsak a zsidó partikularizmus foglya. Csak követői tágították ki személyét emberiség méretűvé. Nem sokat tud mondani a mai embernek. Ha mégis, azt nagyon át kell tenni a mi viszonyaink közé.
6. A mágikus Jézus. Nagy ismerője volt a lélek titkos erőinek. Talán hindu fakír, jógi és mágus keveréke. Tudott hipnotizálni, szuggerálni. Ismerte a pszichoszomatikus hatásokat, azért gyógyított meg annyi pszichés eredetű beteget. A tömegpszichózishoz is értett. Olyan eleven erővel vetített képeket az emberek elé, hogy valóságosnak látták.
7. A kísértés és a bűnveszély felett álló Jézus. Isten létére nem követhetett el bűnt, tehát valóságos kísértése sem lehetett, olyan tudniillik, amely komoly és közeli bűnveszélyt jelent. A gonosz

- lélek próbálkozott ugyan nála, de ez nem jelentett neki különösebb problémát. Ebben végképp nem hasonló hozzánk.
8. A töretlen pszichéjű Jézus. Aki szemléli az Istent (visio beatifica), annak nem lehetnek érzelmi, hangulati letörései, nem lehetnek válságszituációi. Az csak miránk jellemző, sötétben botorkáló vándorokra.
 9. A túlfűtött, a „megszállott” Jézus. Érzelmi túlfűtöttség jellemzi. Afféle vallási fanatikus. Jobb értelemben vett megszállott. Ő az a bizonyos „egykönyvű” ember, akit semmi más nem érdekel, mint a saját témája.
 10. Az idealista, a valóság-ellenes Jézus. A legjobb értelemben, de a legszélsőségesebb idealista. Tehát valóság-ellenes. Nem az élet realitáihoz szól, hanem az álmokat kergetőkhöz.
 11. A kedélytelen Jézus. Schol sem látjuk Őt nevetni. Nincs is humora. Nem is való csak a kedélytelen moralistáknak és erénycsőszöknek. Nemcsak Ő nem nevetett, még a nevetőknek is jaj-t mondott. Lehet egy földön élő ember mindig csak komoly?
 12. Az ostorozó Jézus. Haragvó próféta. Ostoroz bűnöket, hibákat, embercsoportokat, vallási előítéleteket. Ténylegesen is ostoroz szent dolgokból üzletet csináló, talpraesett üzletembereket. Fenyegét kárhozattal, fogcsikorgással. Megijeszt városokat, népeket. Ostoroz, ítél, büntet.
 13. A forradalmár Jézus. Kora eszméit és kora gyakorlatát szétfeszítő forradalmár. Annyira újat hoz, annyira újszerűen adja elő, annyira nyíltan bírálja a vezető réteget, hogy a mindig konzervatív vezetésnek nem marad más, mint kiiktatni Őt a társadalomból.
 14. Jézus a nagy ember. Rendkívüli ember. Vallási zseni. Az Isten kedves kiválasztottja és elfogadottja - de csak ember. Ahogy az adopcianista eretnekek tartották. Isten fiává fogadta ezt a hősi erőfeszítésű, Istennek teljesen odaadott életű embert.
 15. A szenvedést vállaló passzív Jézus. Egy alapvetően eltorzított élet, amelyre rányomja bélyegét az Atya akaratából elvállalt szenvedés és kereszthalál. Lefogja és megbénítja energiáit ez a passzív küldetésstudat. Így nem lehet példája az alkotó, az életet alakító embernek, csak az élet országútjának szélére szorult szenvedőknek.
 16. Az életharcban elbukó Jézus. A Szupersztár végeredményben tragikus hős. Nagyszerű, ahogy alakítja életét, ahogy szembeszáll előítéletekkel, vállalja a kompromittáló helyzeteket és személyeket is. Remek eszmény minden nehezen beskatulyázható bohém léleknek, aki nem engedi joggal-törvénnyel lebéklőzni magát, szereti az élet lüktető elevenségét. De hát sajnálatos módon mégis azok a „fafejúk” győznek, akik minden időben a hatalmat birtokolják. Természetesen bukásában is óriási Ő.
 17. A kegyelmével hatékony Jézus. Jézus egyszer s mindenkorra megváltotta a világot. A véres kereszthalál megnyitotta a kegyelmek csatornáját, melyek, ha minket is elárasztanak, minket is üdvözítenek. Ez a Jézus megindított egyfajta szentség-mechanikát, amelybe belekapcsolódva megváltottak leszünk.
 18. Az evilágot, vagy a kozmoszt építeni akaró Jézus. Az egyiket a szekularisták, a másikat a teihardisták mondják. Jézus nem világtól menekülő életidegenségre tanít, hanem a világ építésére, egyre inkább az ember uralma alá hajtására. Másrészt a kozmikus Krisztus az egész világmindenség fejlődésének húzópontja, vagy más szóval: konvergencia pontja. Omega pont, amely felé a fejlődés konvergál.
 19. A helyettünk pasztoráló Jézus. Imádkozunk hozzá, hogy térítse meg ezt és ezt az embert. Kérjük, hogy mentse meg a kárhozattól a gonoszt. Kegyelmével úgy befolyásolja az eseményeket és az embereket, hogy az általunk fontosnak tartottak bekerüljenek az Egyház hajójába és mindenképpen a mennyországba.
 20. A csupán egyszer megismert Jézus. Az is torzítás, félreismerés, ha azt gondoljuk, hogy Jézust már megismertük, és hogy ez a megismerés végleges. Mint minden titok, Jézus is csak spirálvonalban közelíthető meg. Egyik oldalát megismerve rájövünk egyoldalúságunkra. Erre a másik oldalra megyünk át. Így folytonosan körbejárva közelítjük meg határértékszerűen az ő igazi lényegét. Aki ehelyett egy véglegesült Jézus-arcot hordoz magában, az kísértetet lát.

BULÁNYI GYÖRGY

EGYHÁZREND...

7. 3. A kisközösség modellű egyházrend

A kisközösség csak közösségteremtő személyeket ismer, szentélyszolgákat nem. A maga vezetőit nem is nevezi papoknak, csak "csoportvezetőkről" beszél. A csoportvezetői tiszt betöltéséhez nem kívánja meg a pappá levés fentiekben megtárgyalt feltételeit. A csoportvezető lehet nő is, nem csak férfi. Lehet családos is, nemcsak magányos; méghozzá akár férfi, akár nő. Lehet bármilyen irányú és fokú képzettséggel rendelkező személy. Nem abból él meg, hogy közösséget vezet, és nem is helyezik bele felülről a csoportvezetői tisztbe. Mindannyiunk számára nyilvánvaló, hogy a fenti megállapításokban nem íróasztal mellett gyártott elképzelések vezetnek, hanem a

fenti tételeket a konkrét tapasztalat határozta meg. Ha a következőkben kisközösség modellű egyházrendről beszélek, akkor a kisközösség meglévő tapasztalatait próbálom reá szabni az egyház egészének az életére. Ezt a reá szabást lehetővé teszi számomra a "szociológiai tanulmányban" /lásd: Bevezetés/ megmutatott elv, amely szerint a jó makrostruktúra mikrostruktúrából épül egybe. Mindazonáltal, amikor az egyház egészére akarom alkalmazni a kisközösségekben szerzett tapasztalatainkat, akkor azért túllépek tapasztalataink világát, hiszen a kisközösségi tapasztalatok még csak néhány szintre terjednek ki, míg a kisközösségű ihletésű egyházmodellnek az összes lehetséges szinteket figyelembe kell vennie.

7. 3. 1. "Az egyház kisközösségi struktúrája"

Az alábbiakban értelmezem a dolgozathoz mellékelt ábrát (lásd a könyv végén: Függelék). Egy kiterített kúpot látunk magunk előtt, amely 9 kúpszeletre van vágva. A legalsó kúpszelet adja azt az 1. szintet, amelyen él a 700 millió katolikus 70 millió kisközösségben a különböző kontinenseken, - Ázsiától kezdve, Afrikán, Európán, Észak-Amerikán keresztül egészen Latinamerikáig. Ezt a 70 millió kisközösséget 70 millió "diakónus" vezeti.

A következő, a 2. szinten találjuk ugyanezt a 70 milliót, akik 7 millió kisközösségben táplálkoznak 7 millió "presbiter" vezetői szolgálata következtében. Az ezután következő 3. szinten ezt a 7 millió presbitert találjuk 700.000 kisközösségben, amelyekben a vezetés szolgálatát 700.000 "episkopos" végzi. A 4. szinten ezt a 700.000 episkopos-t találjuk, akiket 70.000 kisközösségben táplál 70.000 "negyedik szintű vezető", akik számára nem tudok nevet ajánlani. Ez a 4. szintű vezető már 10.000 emberért felel, az általa vezetett közösség tagjai egyenként 1.000 ember terhét hordozzák - ezek 10 közvetlen vezetettjének /presbiternek/ és 100 közvetlen vezetettjének /diakónusok/ segítségével. A jelen egyházstruktúrában 10.000 hívő egy városi ill. kerületi plébániát alkot 2-3 pap vezetése mellett, s mivel ez a 10.000 hívő nem él kisközösségben, azért a jelen struktúrában ez a 2-3 pap és az általuk vezetett 10.000 ember adja az első szervezeti szintet.

Tovább haladva ábrám magyarázatában, eljutunk az 5. szintre, amelyen a 70.000 4. szintű vezetőt találjuk 7.000 kisközösségben, melyekben 7.000 "5. szintű vezető" végzi a táplálás feladatát. Egy-egy ily szintű vezető már 100.000 emberért felelős több mint 10.000 különböző szintű vezetőnek e felelősséget megosztó szerepe mellett. A jelen struktúrában vannak olyan egyházmegyéek, amelyek ugyanennyi hívőt fognak egybe egy püspök és esetleg a százas létszámot sem elérő papi vezetők segítségével és mindössze kettő szintet alkotva.

A 6. szinten ezt a 7.000 5. szintű vezetőt találjuk; 700 kisközösségben táplálja őket 700 "6. szintű vezető", akik immár egyenként 1 millió hívőért felelnek. Egy mammut egyházmegye ezt a feladatot néhány püspökkel /segéd-püspök/ és néhány száz papi vezetővel oldja meg, s lényegében mindössze két szinten. Ezzel szemben a kisközösségi struktúra 6 szinttel és több mint 100.000 vezetővel dolgozik az 1 millió testvért szolgálva.

A 7. szinten találjuk ezt a 700 "6. szintű vezető", akiket 70 kisközösségben táplál 70 csoportvezető. Ezeket "7. szintű vezetőknak" mondjuk, s ezeknek mindegyike 10 millió hívőért felelős, azaz egy kisebb-közepes ország összes katolikusaiért. A jelen struktúrában ezt a felelősséget három szint viseli /püspöki konferencia, egyházmegyei tanács, plébánia/, 10-20 püspök, s néhány ezer pap szolgálata mellett. A kisközösségi struktúrában már több mint 1 millióra rúg a felelős vezetők száma.

A 8. szint már a kontinenseket fogja egybe: a 7. szintű vezetők táplálkoznak itt 7 kisközösségben, amelyeket 7 vezető táplál, akiket "8. szintű vezetőknak" mondunk.

Ez a 7 vezető alkotja a 9. szintet, amely egybefogja az egyenként 100 millió hívőért felelős 8. szintű vezetőket. Ennek a 9. szintű immár egyetlen közösségnek a vezetője tölti be a Péter-tiszteletet, ő a Péter-utód.

A jelenlegi struktúra lényegében három szinttel dolgozik: a pápa és a püspökök, a püspökök és a papok, a papok és a hívek. Vezetői felelősséggel rendelkezik egy pápa, néhány ezer püspök és félmillió pap. A kisközösségi struktúra ezzel szemben kilenc szintet mutat és több mint 70 millió vezetővel dolgozik.

Ábránkat ismertetve áttérhetünk a kisközösségi modellű egyházrend tárgyalására.

7. 3. 2. "Ismernem kell azt, akit szeretni akarok"

Mindenekelőtt világos képet kell alkotnunk arról, hogy milyen értelemben beszélhetünk a jelen egyházrenden belül "közösségről": plébániai közösségről, püspökök és papok egyházmegyei közösségéről, a püspökök és a pápa közösségéről. E "közösségek" nagyságrendje eleve meghatározó. A plébános több ezer hívővel alkot "közösséget", a püspök több száz pappal alkot "közösséget", a pápa több ezer püspökkel alkot "közösséget".

A kisközösségek létszáma ezzel szemben - felső határként - tizenkettő körül mozog. Ez a nem százas és nem ezres nagyságrendű létszám lehetővé teszi, hogy a közösség tagjai ismerjék, bensőségesen ismerjék egymást. Az előbbieken látott százas és ezres létszámok ezt semmiképpen sem teszik lehetővé. A Szentháromságot három személy, a házasságot két személy, a családot még hét gyerek esetén is kilenc személy alkotja. Ha nyilvánvaló, hogy nem

lehetnek közösségben egymással olyanok, akik nem ismerik bensőségesen egymást, akkor a Szentháromságon, házasságon és kisközösségen túli alakulatok, minők a plébániához tartozók, az egyházmegyéhez tartozó papok, a Péter-utódhoz tartozó püspökök csak akkor alkothatnak egymással a szó szociológiai értelmében vett "közösséget", ha egy kisközösségi hálózat fonja át őket egy töretlen információs láncon. Enélkül csak "sokaságról", "osztályról", "szövetségről" beszélhetünk a plébániát, az egyházmegyét és az egyház egészét illetően, de "közösségről" nem beszélhetünk.

A közösséghez ugyanis nem elegendő a közös cél, nem elegendő a tartós együttmaradás szándéka sem, a közösséghez kell az is, hogy a közösséget alkotó személyek minél bensőségesebben "ismerjék egymást." Míg a kisközösség lehetővé teszi, hogy az egymással közösséget alkotók bensőségesen ismerjék egymást, addig a százas-ezres létszámú szociológiai alakulatok ezt nem teszik lehetővé, s éppen ezért nem is mondhatók közösségeknél.

Az a követelmény, hogy egy plébános ismerje több ezer hívét, a püspök ismerje félezer papját, a pápa ismerje harmadfélezer püspökét, - ez valami egészen mást jelent, mint az, hogy az Atya ismeri a Fiút, a férj a feleségét, az anya a lányát és a kisközösség tagjai egymást. Előbb a "bensőséges" szót említettük a közösséget létrehozó ismerés jellemzőjeként. A mondott százas-ezres létszámú alakulatokon belül a bensőséges ismeret nemcsak lehetetlen, hanem tilos is. Féltekenységre is okot adó partikularizmus volna. Ha a pápa bensőségesen akar ismerni valakit, az csökkenti a lehetőségét annak, hogy legalább valamennyire ismerje harmadfélezer püspöktársát. Akinek kötelessége két és félezer embert ismerni, az meg sem engedheti magának azt a luxust, hogy valakit bensőségesen megismerjen, mert ez felette időigényes foglalkozás. A házasság jól tudja, hogy naponként kell beszélgetniük egymással ahhoz, hogy egymáshoz fűződő közösségük válságba ne kerüljön.

Ismétlem: valakit közösségteremtő, közösségmegtartó erejűen ismerni - ez igen időigényes foglalkozás. Ha a kisközösségem tagjait alaposan meg akarom ismerni, hamarosan hallom majd a szemrehányásokat valamikor széles baráti köröm részéről: "Neked én már nem számítok semmit, csak a párthíveid". A szemrehányás érkezik körön belül is: egyfelől a házastárs, a család, másfelől a kisközösség részéről. Érthető mindez egy emberi élet időbeli korlátozottságai következtében. A kisközösségemben csoportvezetővé nevelődött "gyermekem" közösségének tagjai, az "unokáim" iránt úgy csökken az érdeklődésem, ahogyan ezek száma növekedik. A bensőséges is-

meret állandó időráfordítást igényel, és időutalványozásainknak szoros keretet szab a megmásíthatatlan tény, hogy egy nap 24 óra.

(folytatjuk)

FARAGÓ FERENC TANYAI SZILÁNKOK...

Minek nevezzelek, *hazugság?* – Na, jó: *igazságnak!*

A *kereszténység*ből már sok van – a *keresztény*ből kevés.

A tükör tükörképe is tükör.

Két zár nem zárja ki egymást.

Találomra *meGLELEM*, vesztetre *elVESZÍTEM*.

Mindenkori kormányzóvivő: *egyen*es kérdésekre *kitérő* válaszok.

Gyanakvó analfabéta. Már csak a sorok közt tud olvasni.

Nem a magam kedvéért vagyok...

Csak az tudhat jól *beszélni*, aki jól is tud *hallgatni*.

Még nem *bátorság* az, ha tudjuk, mi a *bátorság*.

Egy hazugság leváltása egy másik hazugságra még nem az igazság megtalálása.

Tulajdonviszonyok. A *jövő* mindig a fiataloké, a *múlt* mindig az időseké, a *jelen* mindig mindenkié.

Minden dolog lényege az *ellentétében* rejlik.

A *halál* velünk növekszik, az *élet* velünk fogy. Ők ketten jönnek – mennek, mi maradunk.

Soha nem a másik *mögé*, vagy *elé*, hanem a másik *mellé* kell állnunk!

Még hálások leszünk mások hálátlanságáért!

Amit birtokolunk, - az birtokol bennünket.

A *szegénység* valójában még senkit sem tett kissebbé, a *gazdagság* valójában még senkit sem tett nagyobbá.

A monoteista vallások alapvető tévedése az, hogy roppant távolságot tételeznek fel *isten* és *ember* közt. Holott valójában itt távolságról szó sincs!
